

ARKEOLOGISK UTREDNING

TELEBORGSVÄGEN

Växjö stad och kommun
Kronobergs län

Johan Åstrand

SMÅLANDS MUSEUM, RAPPORT 2000:5

© 2000 Smålands museum
Allmänt kartmaterial: Copyright Lantmäteriverket. Medgivande 507-98-29
Produktion och distribution:
Smålands museum, Box 102, 351 04 Växjö
Växjö 2000
ISSN 1403-2902

INLEDNING

SYFTE OCH METOD

BAKGRUND

Topografi och geologi
Utredningsområdet

UTREDNINGSRISULTAT

Fornlämningssmiljö
Tidigare arkeologisk undersökningar
Telestads by
 Historisk bakgrund
 Storskifteskartan 1766
 Lagaskifteskartan 1850
 Kartmaterialet och fornlämningarna
Sökschaktsgrävningen
 Norra delen
 Mittdelen
 Södra delen

DISKUSSION OCH FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

Aspekter på kulturmiljön
Boplatsernas lokalisering
Boplatser och kvartsfynd i södra delområdet
Överodlade odlingspår
Förslag till åtgärder

SAMMANFATTNING

KÄLLOR

Litteratur
Övriga källor

BILAGOR

Schakttabell
Anläggningstabell
Fyndtabell

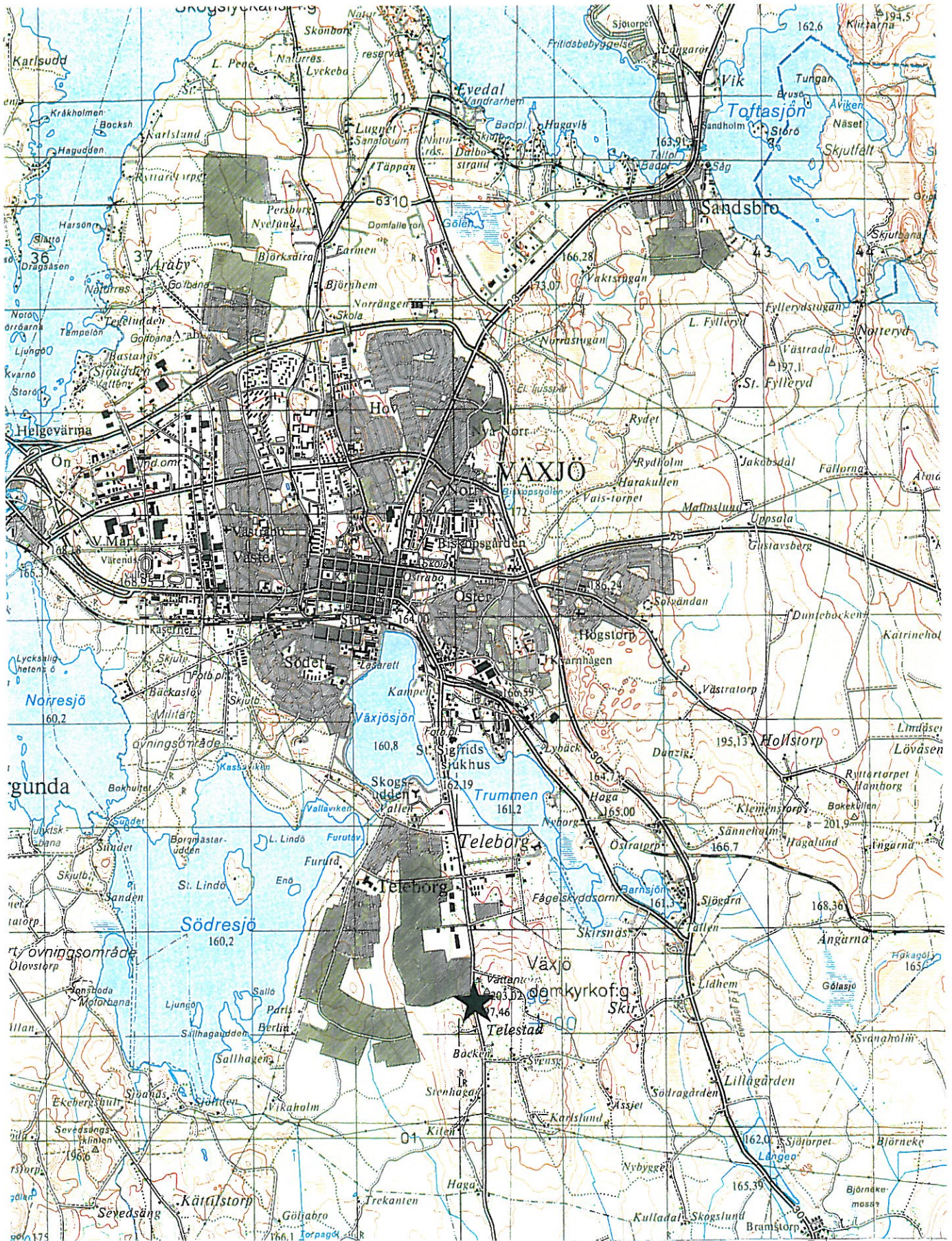

Fig 1: Utdrag ur den Topografiska kartan med utredningsområdet markerat.
Skala 1:50 000.

**Arkeologisk utredning, etapp 1 och 2.
Teleborgsvägen, Växjö socken,
Växjö kommun, Kronobergs län.**

INLEDNING

Inför en planerad omläggning av Teleborgsvägen i Växjö har Smålands museum utfört en arkeologisk utredning. I fältarbetet, som utfördes 4-8/10 1999, deltog Britta Kihlstedt, Alexandra Nylén och Johan Åstrand. Inmätningarna gjordes i samarbete med Leif Andersson, Tekniska kontoret, Växjö kommun. Projektledare var Johan Åstrand som även stod för arkivstudier och rapport. Bedömning av kvartsfynden har gjorts av Britta Kihlstedt. Utredningen är beställd av Stadsplanekontoret, Växjö kommun.

SYFTE OCH METOD

Teleborgsområdet är rikt på fornlämningar och det område som berörs av den planerade vägomläggningen är omgivet av flera förhistoriska gravar och boplatser. Vägavsnittet passerar även nära det gamla läget för Telestads by. De omgivande fornlämningarna och närheten till den äldre bytomten antyder att ytterligare fornlämningar kan finnas dolda under jord. Utredningens syfte var därför att undersöka om sådana tidigare inte kända fornlämningar fanns inom det område som ska omfattas av den nya vägen. Utredningen omfattar både etapp 1 och 2, det vill säga både arkivstudier och fältbesiktning samt söschaktsgrävning. Resultatet av utredningen ska kunna ligga till grund för vidare beslut i ärendet.

För att få en samlad bild av fornlämningsmiljön gjordes en genomgång av fornminnesregistrets uppgifter samt av rapporter från tidigare arkeologiska undersökningar i området. Det äldre kartmaterialet för Telestads by som förvaras på Lantmäterienheten i Växjö gick igenom. Dessutom gjordes en viss genomgång av litteratur som berör områdets historia.

Inför fältarbetet besiktigades först området till fots. Eftersom hela utredningsområdet är, eller tidigare har varit, åkermark bedömdes söschaktsgrävning vara den bästa metoden för att ta reda på om överplöjda fornlämningar kunde finnas bevarade. Eftersom i stort sett hela den planerade västräckningen går igenom topografiskt sett goda boplatslägen togs förhållandevis många schakt upp. Schaktytan motsvarade 2% av utredningsområdets yta. Med hjälp av grävmaskin avlägsnades matjordslagret i schakten så att anläggningar som fanns under plöjningsdjupet framträdde. Vid utredningen fördelades söschakten så jämnt som möjligt över de delar av området som kunde anses som möjliga för fornlämningar. De anläggningar som påträffades rensades fram men undersöktes i regel inte. De enda anläggningar som undersöktes var sådana där man behövde göra en partiell undersökning för att avgöra om de utgjorde fornlämningar eller inte. Schakt och anläggningar mättes in med totalstation.

BAKGRUND

Topografi och geologi

Teleborgsområdet ligger på ett brett näs mellan sjöarna Södra Bergundasjön, Växjösjön och Trummen (fig 1). Området är en del av det omväxlande landskap som är karaktäristiskt för Växjötrakten med sjöar och höjdparter i form av drumliner och rullstensåsar. De sjöar som omger Teleborgsnäset hör, liksom Helgasjön och Åsnen, till Mörrumsåns vattensystem. Trakten ligger över den högsta kustlinjen men vissa områden har varit täckta av den så kallade Värendissjön som under avsmältningsskedet sammanband de nuvarande sjöarna och lägre markerna till en sammanhängande sjö (Rydström 1971). Sjöarna runt Teleborgsnäset ligger på en nivå av 160 m ö h medan krönet av Telestadsdrumlinen ligger strax över 200 m ö h. Höjden är ett dominerande inslag i landskapet och utgör en naturlig mittpunkt på Teleborgsnäset. Den vanligaste jordarten i Växjötrakten är sandig eller siltig morän men isälvsavsatta avlagringar förekommer omkring rullstensåsarna. Drumliner, som Telestadshöjden, har med sina jordar av finare moränmaterial och avsaknad av stenblock utgjort goda platser för jordbruk och bebyggelse.

Utredningsområdet

Teleborgsvägen är förbindelselänk mellan centrum i Växjö och stadens södra stadsdel, Teleborgsområdet. Vägen är även en av stadens södra tillfartsvägar och det aktuella vägavsnittet ligger på gränsen mellan landsbygd och stadsbebyggelse. Vägsträckningen går över Telestadshöjden vars högsta punkt markeras av Teleborgs vattentorn. (fig 1,2)

Den planerade vägomläggningen berör en sträcka av ca 1,1 km från Ljungfälleskolan i norr till gården Backen i söder. I den norra delen av vägsträckningen planerar man att lägga den nya vägbanan väster om den nuvarande. I den södra delen tänker man låta vägsträckningen gå över åkermarken öster om den nuvarande vägen och låta denna bli kvar som lokalgata. I vägpartiets södra del planeras en rondell vid korsningen mot Torparvägen. Enligt uppdragsgivarens önskemål omfattade utredningen hela den åkeryta som ligger i jämnhöjd med utfarten från Torparvägen och inte bara den mark som direkt berörs av den planerade vägbanan (fig 3). Detta för att kunna planlägga vägens placering samt att få möjlighet att planera eventuell tomtmark intill vägen. I samband med vägombyggnaden planeras även en ny parkeringsplats för besökare till vattentornet. Enligt det ursprungliga planförslaget skulle en parkeringsplats anläggas invid vägen mot Knutsgården. Denna placering kom dock att ändras eftersom parkeringsplatsen då hamnade inom det avgränsade fornminnesområdet för Telestads gamla bytomt. Två andra förslag till placering av parkeringsplatsen har lagts fram. Vid båda förslagen förläggs parkeringsplatsen till åkermarken närmast söder om vattentornet. Enligt det ena förslaget läggs parkeringsplatsen på krönet av höjdpartiet direkt söder om vattentornet. Tillfarten skulle i så fall ske längs ett parti av den äldre väg som markerar åkers södra begränsning. Vid det andra förslaget läggs parkeringsplatsen längs med den nya vägdragningen och i så fall utnyttjas bara själva utfarten av den äldre vägen. Vid utredningen utfördes sökschaktgrävning i båda av de sist föreslagna områdena. De områden som skulle kunna vara aktuella för en gångväg från parkering till vattentorn är dock ej utredda.

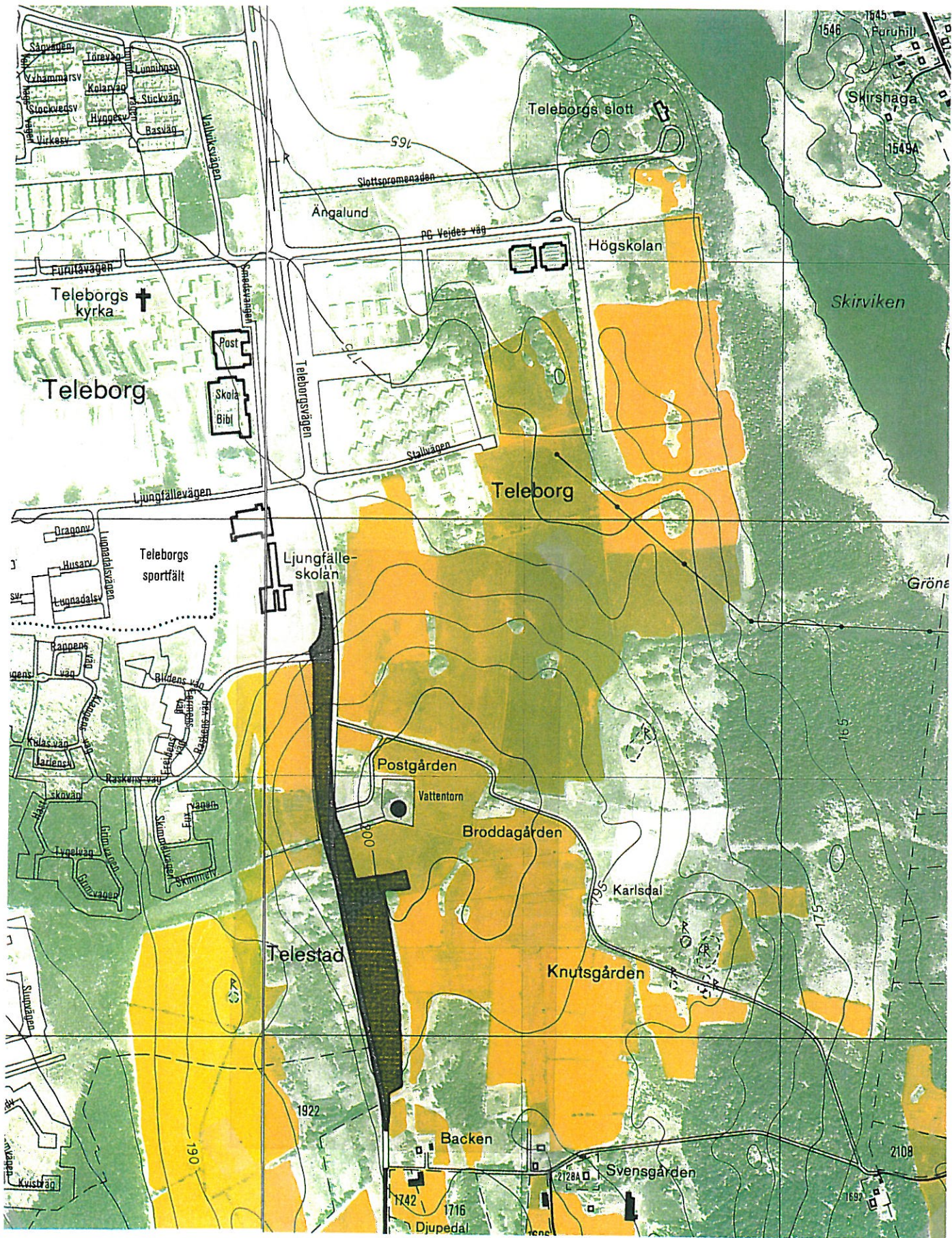

Fig 2: Utdrag ur den Ekonomiska kartan med utredningsområdet markerat. Skala 1: 10 000.

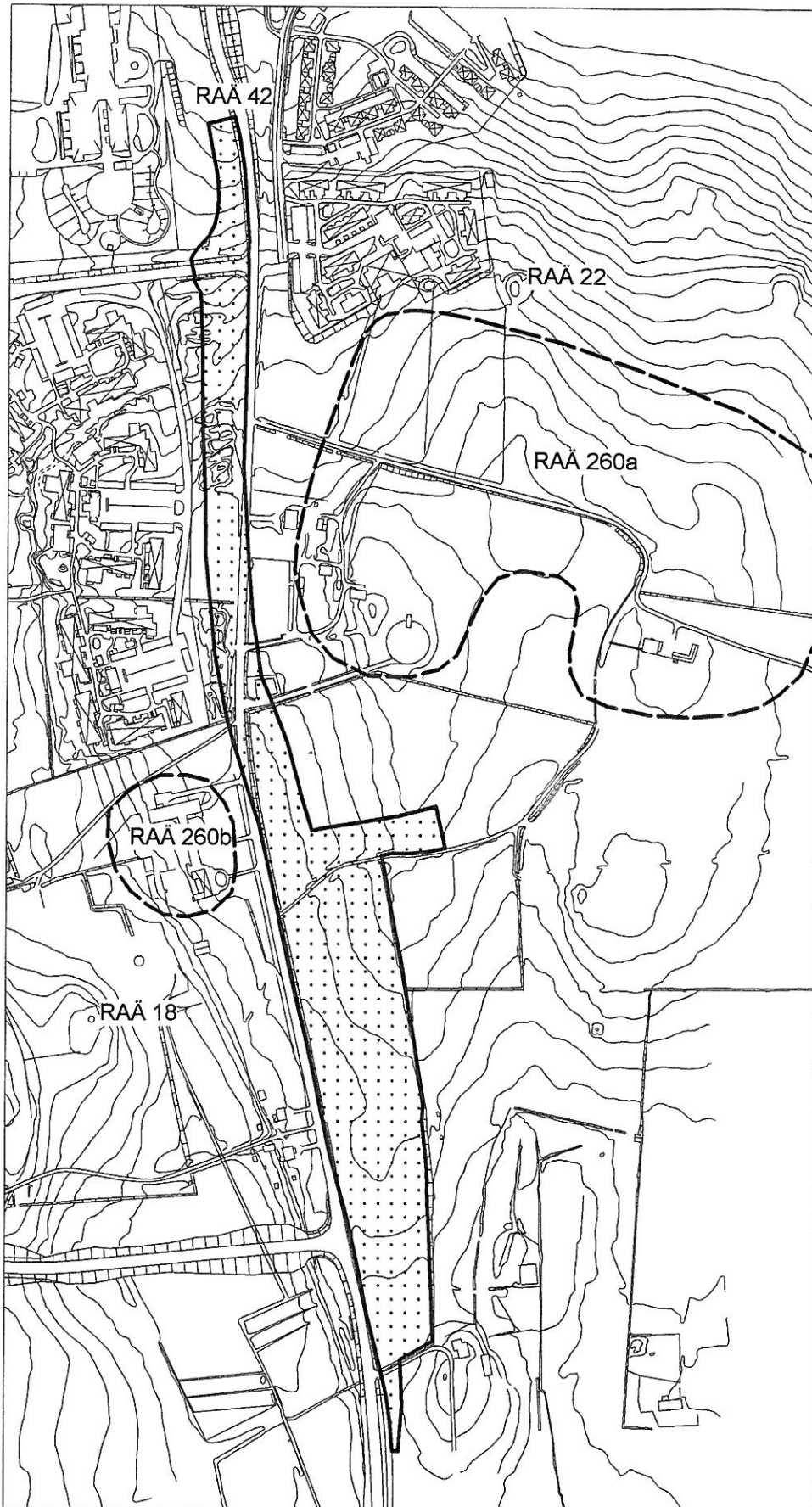

Fig 3: Utredningsområdet med närliggande fornlämningar. Höjdkurvor med en meters ekvidistans. Skala 1:5000.

Utredningsområdets norra del sträcker sig från Ljungfälleskolan till i jämnhöjd med vattentornet. Hela denna del av utredningsområdet utgörs av ett avskärmande grönområde som ligger som en korridor mellan den nuvarande Teleborgsvägen och Raskens väg. Området har en bredd mellan 20 och 60 m och sträcker sig från Ljungfälleskolan till i jämnhöjd med vattentornet. Marknivån stiger från 185 m ö h i den nordligaste delen till 199 m ö h vid den högsta punkten i jämnhöjd med vattentornet. Utredningsområdet var i den norra delen bevuxen med gräsmark och öppen björkskog och i den södra delen bevuxen med tät slyskog. Innan den omkringliggande bostadsområdena kom till utgjordes dock hela området av öppen åkermark.

Mittdelen av utredningsområdet utgörs av den åker som ligger omedelbart söder om vattentornet. Åkerytan sluttar upp mot krönet av höjdryggen i väster. Krönpartiet berördes av de sökschakt som togs upp för en av de föreslagna platserna för en parkering. Åkern avgränsas i söder av en brukningsväg som utgör en bevarad rest av den äldre väg som gick söderut från den gamla bytomten. Den högsta nivån är vid krönet av höjdpartiet där höjden var 201 m ö h och den lägsta höjden, 198 m ö h, är intill nuvarande Teleborgsvägen.

Den södra delen av utredningsområdet sträcker sig från den tidigare nämnda körvägen till gården Backen. Hela denna yta består av en öppen åkeryta som i sin helhet ingår i utredningsområdet. Åkern avgränsas åt öster av en bred stengärdesgård och i väster av nuvarande Teleborgsvägen. Stengärdesgården är anlagd längs med krönet av höjdryggen och åkerytan sluttar svagt mot sydväst. De högsta partierna ligger i åkerns norra del men även i den södra delen finns ett svagt markerat höjdparti. Även en mindre del av en åker intill gården Backen, söder om den sistnämnda åkern, ingick i utredningsområdet. I den norra delen av åkern är höjden 201 och längst i söder är höjden 194 m ö h. Jordarten inom hela utredningsområdet är siltig morän med ett växlande inslag av sten och grus.

UTREDNINGSRISULTAT

Fornlämningsmiljö

Teleborgsnäset ligger i de centrala delarna av Varend som är en av de mest fornlämningsrika bygderna i Småland. I området har funnits en långvarig bosättning som lämnat spår efter sig i form av talrika fornlämningar. Vid den första fornlämningsinventeringen 1949-50 registrerades främst gravar och gravfält. Fornlämningsbilderna kunde sedan kompletteras vid den revideringsinventering som utfördes 1993. Man uppmärksammade då även fornlämningskategorier som tidigare inte registrerats, som till exempel fossil åkermark.

De registrerade fornlämningarna är spridda över större delen av Teleborgsnäset men med några urskiljbara koncentrationer (fig 4). En sådan koncentration av främst gravar och gravfält finns omkring de högre partierna av Telestadshöjden. Ytterligare en koncentration av fornlämningar, med gravar och fossil åkermark, finns något längre västerut i det som idag utgör Teleborgsskogen och området mot Södra Bergundasjön. Två förhållandevis sammanhållna förekomster av fornlämningar finns vid den södra sidan av Teleborgsnäset, dels omkring Sjöleden och Sallhagen vid den södra änden av Södra Bergundasjön, dels vid Skir sydost om Teleborgsnäset. Dessa båda fornlämningskoncentrationerna kommer dock inte att behandlas närmare eftersom de inte ligger i direkt närhet av utredningsområdet.

En stor del av fornlämningarna på Teleborgsnäset utgörs av förhistoriska gravar. Många av gravarna kan ges en generell datering utifrån gravformen men denna typ av övergripande dateringar bör göras med en viss reservation. Endast en grav i Teleborgsområdet har blivit arkeologiskt undersökt och har därigenom en säkerställd datering. Denna grav, RAÄ 18 ett röse med hällkista, kunde dateras till senneolitikum/äldre bronsålder (Nilsson 1993). Denna gravform hör till den äldsta kategorin av gravar som förekommer i området. Rösen och hällkistor brukar dateras till den äldre bronsålder eller till senneolitikum. På näsets västra sida, vid torpet Lybeck, finns en grupp med tre rösen med hällkistor, RAÄ 29, 30 och 31. De ligger i slutningen ovanför Södra Bergundasjön. Ytterligare tre rösen ligger på det mindre höjddparti som löper parallellt med Telestadshöjden vid Torparvägen. De två sydligare av dessa rösen, RAÄ 16 och 17, är förhållandevis flacka men har ett dominerande läge i terrängen. Det tredje röset, som är det tidigare nämnda RAÄ 18, ligger på höjddpartiets norra del. Alla rösen i området har anlagts i sådana lägen att de ger, eller har gett, ett monumentalt intryck. Intill de två sydliga rösen ligger två större stensättningar, RAÄ 220, varav den ena är beskriven som röseliknande i fornlämningsregistret. Stensättningarna bör vara från bronsålder eller äldre järnålder.

Vid Teleborgsskogen finns ett gravfält RAÄ 35, och två grupper med gravar, RAÄ 223 och 224, som man vid revideringsinventeringen antog bör dateras till äldre järnålder. Gravarna utgörs av runda och i några fall kvadratiska eller ovala stensättningar. Vid Vallen, Teleborgsnäsets nordligaste del, påträffades sex låga stensättningar vid en utredning 1993 (Svensgård & Vogel 1993). Gravarnas datering är okänd men det är inte otroligt att de är från äldre eller möjligen mellersta järnålder. Bland gravarna runt Telestadshöjden finns inte några som entydigt kan anses höra till äldre järnålder men många av de ensamliggande stensättningarna skulle kunna vara från denna period. Vid undersökningen inom kv Universitetet antog man att stensättningen RAÄ 207 bör dateras till äldre järnålder. (Högrell & Skoglund 1995, s 25).

På Telestadshöjdens östra sida, nära Telestads bys gamla bytomt finns två gravfält av yngre järnålderstyp, RAÄ 11 och 12. De båda gravfälten utgörs av 18 respektive 27 gravar varav de flesta är högar, runda stensättningar eller resta stenar. Längre norrut på samma slutning finns även två högar, RAÄ 204. De ligger på en åkerholme som vid revideringsinventeringen var belamrad med röjningssten. Man antog då att ytterligare gravar skulle kunna vara dolda under den påförda röjningsstenen och att RAÄ 204 skulle kunna utgöra rester av ett yngre järnåldersgravfält. Vid inventeringen noterades även boplotsindikationer, RAÄ 203, i åkern intill högarna. Att de yngre järnåldersgravarna är samlade inom ett begränsat område kan tyda på att bebyggelsen under denna tid koncentrerats till den plats som skulle bli Telestads by. Ett gravfält som skulle kunna vara en tidsmässig motsvarighet till dessa gravfält är RAÄ 19 och 21 vid Skir. Gravfältet består av över hundra gravar av yngre järnålderstyp. Vid en undersökning 1970 grävdes delar av gravfältet ut. De undersökta gravarna kunde utifrån fyndmaterialet dateras till vendeltid - vikingatid (Tomtlund 1977).

Enstaka gravar som inte är av det monumentala slaget är ofta svåra att ge en generell datering. Vid Telestadshöjden finns ett antal sådana gravar. På nordslutningen ligger den tidigare nämnda stensättningen RAÄ 207, för vilken en datering till äldre järnålder har föreslagits. En skadad hög, RAÄ 205, påträffades vid revideringsinventeringen. Högen ansågs vara av järnålderstyp. På ett impediment i åkermarken norr om den gamla bytomten finns en osäker stensättning, RAÄ 22, registrerad och ytterligare två stensättningar, RAÄ 43, ligger intill vattentornet.

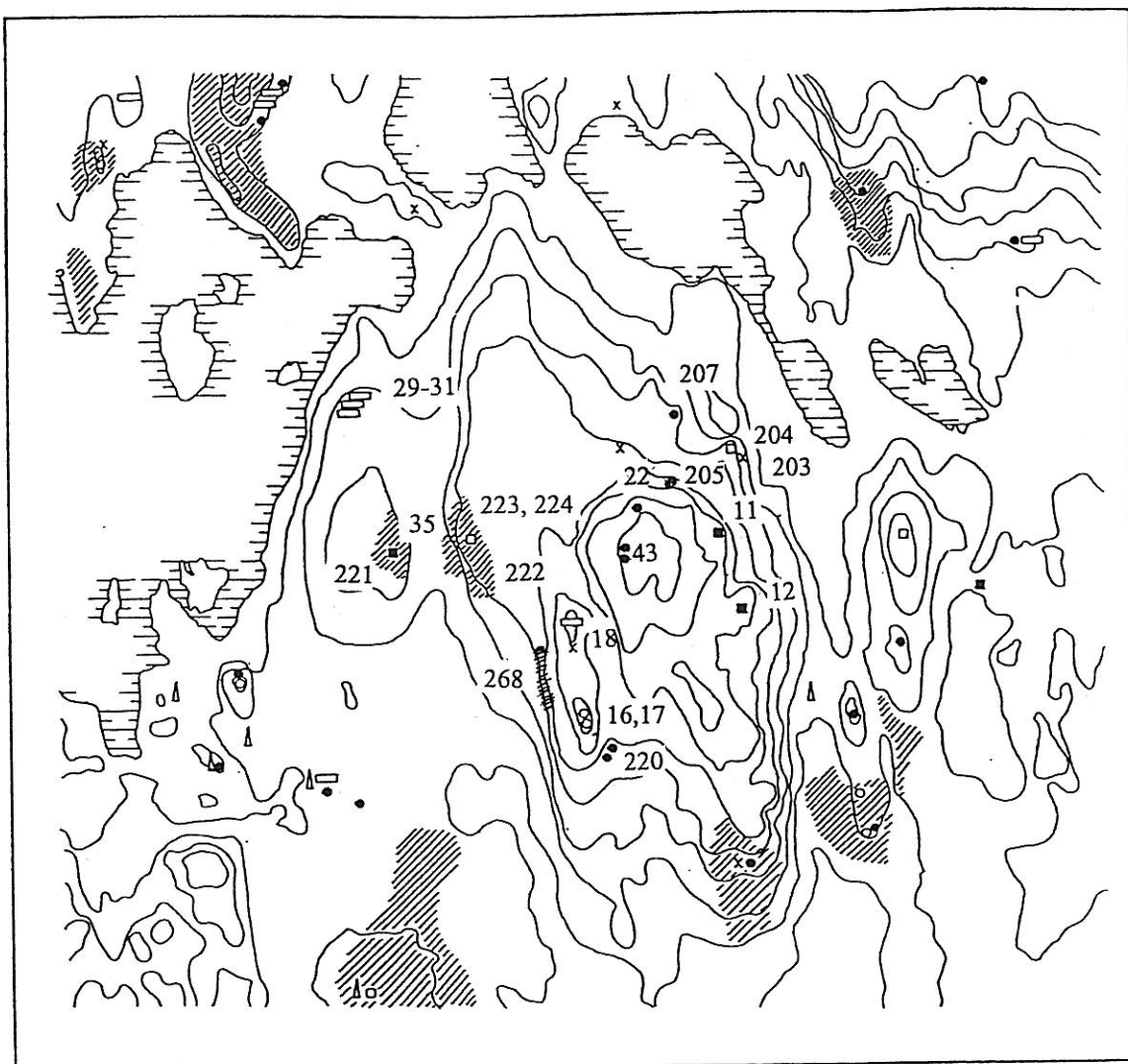

Fig 4: Fornlämningar omkring Teleborgsområdet med RAÄ-nummer.

▭ hällkista, ○ röse, ● stensättning, □ gravgrupp, ■ gravfält,
 ▲ skålgropsförekomst, // fossil åkermark.

Man kan anta att gravarna i anslutning till Teleborgshöjden både representerar äldre ensamliggande gravar där man eftersträvat ett monumentalt läge och yngre gravar som utgjort by- eller gårdsgravfält. De äldre gravarna behöver inte ha haft direkt närhet till sin tids bebyggelse medan gravfälten av yngre järnålderstyp antagligen haft en närmare bebyggelseanknytning.

Förutom gravar förekommer även andra typer av fornlämningar i Teleborgsområdet. Inom de begränsade områden som inte varit röjda för åkerbruk i senare tid finns äldre bevarade odlingspår. I Teleborgsskogen finns två områden med fossil åkermark, RAÄ 221 och 222. Även ett mindre område med fossil åkermark, RAÄ 268, ligger något längre söderut längs den västra sidan av Telestadshöjden. Strax sydväst om utredningsområdet finns en anmärkning om att enstaka röjningsrösen finns intill stensättningarna RAÄ 220. Dessa områden med röjningsrösen är antagligen rester av större sammanhängande områden med fossil åkermark som röjts undan genom senare tids odling. Fossil åkermark med röjningsrösen brukar generellt dateras till äldre järnåldern och bronsålderns senare del men de kan även ha anlagts senare. Liksom på många andra platser i Växjötrakten förekommer den fossila åkermarken

senare. Liksom på många andra platser i Växjötrakten förekommer den fossila åkermarken tillsammans med gravar från senneolitikum/ bronsålder och äldre järnålder. En fornlämningskategori som brukar förknippas med bronsåldern och äldre järnåldern är skålgropar. Inom utredningsområdets närmaste omgivning har inte några skålgropar påträffats men i området runt Sjöleden och Sallhagen finns fyra registrerade skålgropsförekomster och från Skir finns en uppgift om en numera försvunnen hällristning. En lämning från senare tid som finns upptagen i fornlämningsregistret är det stora, murliknande odlingsröset som ligger vid Teleborgsvägen intill Ljungfälleskolan. Odlingsröset, som är registrerat som RAÄ 42, är det enda bevarade av flera stora odlingsrösen som finns markerade i detta område på laga skifteskartan från 1850.

Fornlämningarnas spridning kan ge oss en viss bild av hur den förhistoriska bebyggelsen har varit lokaliserad. Landskapet på Teleborgsnäset har dock genomgått stora förändringar och den fornlämningsmiljö som bevarats till idag har formats av en rad olika faktorer varav den långvariga odlingen och den expanderande stadsbebyggelsen hör till de viktigaste. De synliga bevarade fornlämningarna utgör därför antagligen bara en del av det ursprungliga antalet.

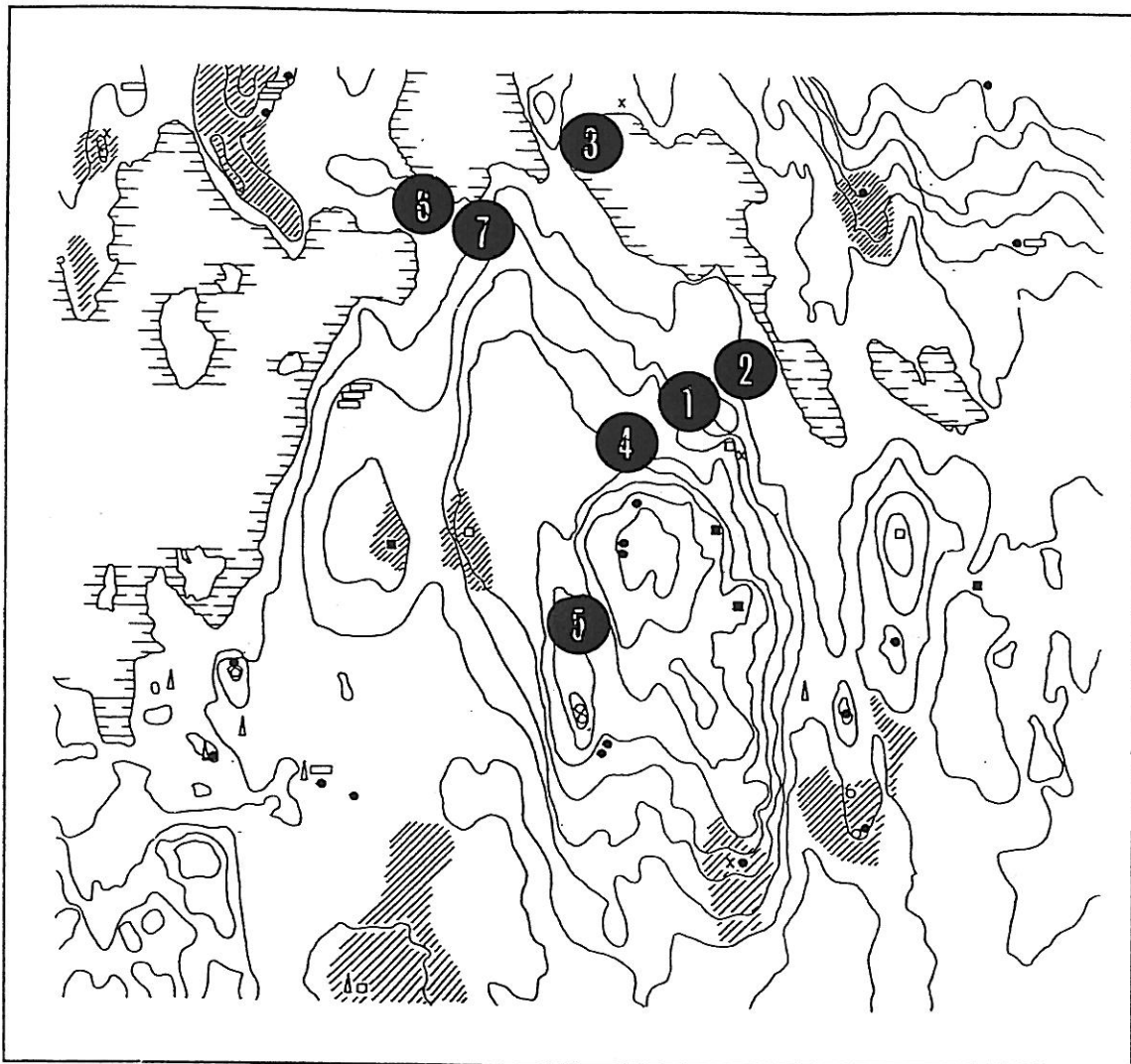

Fig 5: Tidigare arkeologiska undersökningar omkring Teleborgsområdet.
 1: kv Universitet. 2: kv Professorn. 3: Trummen. 4: RAÄ 174. 5: RAÄ 18. 6: Vallen RAÄ 175.
 7: Vallen AU 1990. 8: Strandsnäckan. Skala 1:40 000.

Många fornlämningar har antagligen försvunnit men det är även troligt att många lämningar finns dolda i åkermarken. Den fossila åkermarken är antagligen den fornlämningskategori som blivit mest undanträngd och bevarade röjningsrösen förekommer enbart i de få kvarvarande områdena med sammanhängande skogsmark.

Tidigare arkeologiska undersökningar

Flera arkeologiska undersökningar har utförts i Teleborgsområdet men de flesta har varit av mindre omfattning (fig 5). Den enda större undersökningen är utgrävningen i kv Universitetet 1994. I rapporten till denna undersökning finns en översikt över tidigare arkeologiska insatser i Teleborgsområdet. I denna rapport kommer jag främst att behandla de undersökningar som är av direkt betydelse för den aktuella utredningen och för en grundligare genomgång hänvisas till rapporten för kv Universitetet (Högrell & Skoglund 1995, s 7).

I samband med att sjön Trummen restaurerades under slutet av 1960-talet gjordes pollenanalytiska undersökningar i sjösedimenten (Digerfelt 1972). De frågeställningar man då hade var inte i första hand arkeologiska utan var framförallt inriktade på sjöns ålder och dateringen av vissa förorenade lager. Indelningen av pollendiagrammet gjordes därför efter en vegetationshistorisk fasindelning. I rapporten från kv Universitetet har Högrell & Skoglund på ungefärligt sätt försökt att överföra dess uppgifter till arkeologiska frågeställningar (1993, s 3f). De skisserar där en utveckling där förekomsten av pollen från jordbruksrelaterade växter började under tidigneolitisk tid. Under stenålderns slut och under äldre bronsålder skedde en ökning av pollen från denna typ av växter. Halterna var stabila under hela bronsåldern för att sedan öka under järnålder. Först under vikingatid/medeltid får dock odlingen en sådan omfattning att den utgör en dominerande påverkan på vegetationen. Vid provtagningarna fann man tråk och skal av sjönöt som bör ha kommit från en närbelägen stenåldersboplats. Ett kolprov gav en ¹⁴C-datering till mesolitisk tid.

Undersökningen i kv Universitet 1994 omfattade en yta i den nedre delen av Telestadshöjdens norra sluttning. Utgrävningsplatsen låg ca 400 m nordost om det aktuella utredningsområdet. Här gjordes en undersökning inför byggandet av ett bostadsområde intill stensättningen RAÄ 207. På platsen fanns härdar, kulturlager och flera hus från tidigneolitisk tid. Man fann även spår av ett mer sporadiskt utnyttjande av platsen under mellaneneolitisk tid samt under yngre bronsålder/förromersk järnålder. Platsen har även utnyttjats under perioden folkvandringstid/tidig vendeltid vilket bland annat visas av spår av järnframställning från denna tid. Resultatet av undersökningen är intressant, inte bara för att den är en av få undersökningar av boplatser med huslämningar från tidigneolitikum, utan även för att den visar vilken stor tidsbredd som finns i de arkeologiska lämningarna i området. (Högrell & Skoglund 1996)

I området omedelbart öster om kv Universitetet, inom kv Professorn utfördes under hösten 1999 en arkeologisk utredning. Två områden med boplatzlämningar påträffades varav det ena låg nära de tidigare undersökta området och det andra låg nära Trummen, söder om Teleborgs slott. (Åstrand, manus). Fortsatta undersökningar i området kan komma att bli aktuella.

Ytterligare två mindre undersökningar är gjorda strax nordost om utredningsområdet inom en boplatsyta som fått beteckningen RAÄ 174. År 1982 utfördes en förundersökning vid nuvarande Backagårdsvägen. Man fann då bland annat en härd som kunde ¹⁴C-dateras till slutet av mesolitikum (Åhman 1983). Närmare Teleborgsvägen utfördes 1988 en mindre undersökning där ett antal boplatzanläggningar påträffades. Ett kolprov gav en ¹⁴C-datering till

romersk järnålder (Hovanta 1989a). Undersökningarna var alltför begränsade för att ge någon bild av strukturen och dateringen på boplatsen RAÄ 174. Man kan dock konstatera att förhistoriska lämningar från olika tidsperioder fanns och att området antagligen, liksom vid kv Universitetet, utnyttjats under mycket lång tid.

I närheten av utredningsområdets södra del, ca 250 m väster om Teleborgsvägen, undersöktes år 1990 en skadad hällkista i ett röse, RAÄ 18 (Nilsson 1993). Röset var anlagt på den höjdrygg som löper parallellt med Telestadshöjden väster om Teleborgsvägen. Hällkistan, som bland annat innehöll en flintdolk, kunde dateras till senneolitikum – äldre bronsålder men röset innehöll även flera sekundärgravar från bronsåldern. Vid undersökningen togs även provschakt upp i det omkringliggande området på båda sidor av Torparvägen. Man fann då boplatslämningar runt om röset och även under själva gravröset. Utifrån fynd av stridsyxekeramik daterade man boplatsen till mellanneolitikum. Sedan provundersökningen 1990 har inget hänt i området men planer på en utbyggnad har åter aktualiserats.

Några boplatsundersökningar som utförts i anslutning till norra delen av Teleborgsnäset ska kort nämnas. En förundersökning utfördes 1989 vid Vallen där man påträffades förhistoriska anläggningar, RAÄ 175. Någon säker datering av boplatsen finns dock inte. Vid kv Strandsnäcken gjordes 1990 en begränsad undersökning av boplatslämningar som framkom vid ett byggprojekt (Hovanta 1989b, Nilsson 1990). Kolprov från en anläggning daterades till äldre bronsålder. Vid Vallen har även gjorts en arkeologisk utredning som bland annat resulterade i att boplatslämningar påträffades inom två ytor (Svensgård & Vogel 1993).

De undersökningar som har gjorts i Teleborgsområdet har oftast varit av en begränsad omfattning som gett stickprov på områdets historia. Den mer omfattande undersökningen vid kv Universitet har dock gett möjlighet att fördjupa kunskapen om områdets bebyggelse. De olika undersökningarna visar att Teleborgsområdet har utnyttjats under mycket lång tid. Goda förhållanden för jordbruk och bra lägen för boplatser har gjort att den förhistoriska bebyggelsen under olika perioder har utnyttjats i stort sett samma marker. De tidigare undersökningarna kan tillsammans med detta och andra pågående projekt ge en ovanligt god inblick i de förhistoriska boplatsernas spridning och struktur i ett småländskt kärnområde.

Telestads by

Historisk bakgrund

Telestads by är en av de äldre byar som utgjort det närmaste omlandet till Växjö stad. Byn nämns första gången i källorna 1311 då Växjö domkyrka får en gård i *Tylastadhæ* av biskop Karl i Linköping (Larsson 1979, s 32). I kronans jordeböcker från 1545 utgörs Telestads by av tio gårdar varav sex var skattegårdar och fyra gårdar var kyrkojord. Vid denna tid var byar med många gårdar som Telestad typiska för den centrala delen av Varend medan ensamgårdar var den vanligaste bebyggelseformen utanför centralbygden (Larsson 19??, s 21). Någon förklaring till ortnamnets betydelse är inte känd. Möjligen kan förledet vara ett förnamn men det är i så fall oklart vilket (Jönsson 1988, s 73).

I sin bok "Växjö genom 1000 år" ger L-O Larsson en bakgrund till hur byarna runt Växjö utvecklades jämsides med staden (1991, s 223ff). Larsson uppger att det omkring 1700 fanns tio gårdar i Telestad vilket var samma antal som vid medeltidens slut. Liksom 1545 var de flesta gårdarna i byn skattegårdar. Tre av de gårdar som vid medeltidens slut hörde till domkyrkan hade dock dragits in till staten under Gustav Vasas tid och blivit kronogårdar.

Under 1700-talet skedde liksom på andra platser en ökning av befolkningen vilket ledde till att gårdarna delades och att antalet torpställen ökade i antal. År 1800 hade antalet gårdar i byn genom hemmansklyvning ökat till 17 stycken. Antalet torp och backstugor ökade från två stycken år 1700 till femton stycken år 1840.

Under 1800-talet genomgick byn samma förändringar som andra småländska byar men närheten till staden verkar ha påskyndat omläggningen till ett modernare jordbruk. Redan i slutet av 1700-talet visade stadsbor i Växjö ett intresse för att köpa in mark i byn. Syftet med dessa förvärv var dels att investera i jordbruket, som nu började bedrivas mer marknadsinriktat, och dels att kunna bygga ståndsmässiga bostäder utanför staden. Ett exempel på detta är apotekaren Apiarius som i början av 1800-talet inköpte mark från Broddagården och Postgården. År 1840 uppfördes här en vacker mangårdsbyggnad, kallad Telestads gård. Byggnaden, som fortfarande är mycket välbevarad, ligger väster om nuvarande Teleborgsvägen. Stadsbornas ökande intressen i byn visades även av att det var borgare i staden som köpte de tre tidigare nämnda kronogårdarna då dessa såldes ut av staten på 1790-talet. Ytterligare en av byns gårdar som köpts upp av stadsbor blev en egendom där man byggde en mindre herrgårdsbyggnad, Tuvan. På 1840-talet slogs Tuvans ägor ihop med de före detta kronogårdarna och kom att bilda en större egendom, Telestads gods. Vid sekelskiftet byggdes det medeltidsromantiska slottet och godset kom att kallas Teleborg. I och med godsen infördes stordrift i jordbruket och man inriktade sig på att producera för vad som i modern mening kan betraktas som en livsmedelsmarknad.

Storskifteskartan 1766

Storskifteskartan över Telestads by från 1766 visar den äldre jordindelningen med odlingsmarken uppdelad i en mängd små tegar. Åkrarna var översållade av odlingsrösen och uppdelade med täta åkerrennar. Storskiftet innebar en omstrukturering av åkermarken men odlingslandskapet förändrades inte i stort. Det var först i och med det laga skiftet som gårdarna flyttades ut och de större sammanhängande åkerytorna uppkom. Det område som berörs av den planerade vägbyggnaden ligger i sin helhet inom det som var Telestads bys inägomark.

På storskifteskartan ser man hur byn låg överst på Telestadshöjdens krön med gårdarna väl samlade längs de vägar som från fyra håll strålade samman i byns mitt. Enligt kartan upptog bytomten ett område som var ca 250 x 400 m. Den egentliga bygatan har gått i väst-östlig riktning och de flesta gårdarna har orienterats efter bygatans längdaxel. Vid bytomtens västra del har bygatan övergått i en fägata som ledde till utägomarken väster om byn. Österut har vägen fortsatt mot Skir. Den väg som gick igenom byn i nordsydlig riktning anslöt från norr till bytomtens västra hälft, följde bygatan ca 100 m mot öster, för att sedan ta av från byn i en båge mot sydväst. Den nordsydliga vägen har visserligen haft en mindre framträdande plats i byns struktur men har ändå varit en väg av stor regional betydelse. Vägen har utgjort en del av den led som gått söderut från Växjö mot Tävelsås, Jät, Urshult, Almundsryd och vidare mot Blekinge och nordöstra Skåne (Larsson 1979, s 21). Bytomten är registrerad som fornlämning under beteckning 260a (se fig 3). Den begränsning som är markerad på fornlämningskartan utgår ifrån storskifteskartan.

All den bebyggelse som är avbildad på storskifteskartan är dock inte koncentrerad till bytomten. Sydväst om bytomten, väster om nuvarande Teleborgsvägen, fanns två gårdar markerade på storskifteskartan. Läget är på fornlämningskartan markerat som RAÅ 260b. Ytterligare en enhet som låg utanför bytomten var Svengården som redan på storskifteskartan

låg i sitt nuvarande läge ca 800 m söder om bytomten. Antagligen är dessa enheter redan tidigt utflyttade från bytomten. När detta kan ha skett är oklart.

Laga skifteskartan 1850

På lagaskifteskartan från 1850 ser man att nästan hela utredningsområdet utgjordes av åkermark. Undantaget var den nordligaste delen som utgjordes av hårdvallsäng och den del av utredningsområdet som ligger närmast Postgården och Telestads herrgård där odlingsmarken utgjorts av kålgårdar. I det odlade landskapet på Telestadshöjden utgör stengärdesgårdarna ett viktigt inslag i landskapsbilden. De är vällagda och inhägnar relativt stora områden. De flesta stengärdesgårdar följer den indelning av marken som inrättades vid storskiftet. På den detaljerade lagaskifteskartan finns de flesta av de idag bevarade stengärdesgårdarna inritade. Intill Ljungfälleskolan finns ett stort, murliknande odlingsröse (RAÄ 46). Stenröset är ett av flera stora odlingsrösen som är markerade i detta område på lagaskifteskartan. Inget av dessa finns markerade på storskifteskartan vilket betyder att de anlagts någon gång under 1700-talets andra del eller 1800-talets första.

Vid en jämförelse mellan storskifteskartan och lagaskifteskartan från 1850 finner man att bytomten genomgick få förändringar under de knappa hundra år som skiljer kartorna åt. Bebyggelsens karaktär förändrades delvis på så sätt att storskifteskartans mer slutna gårdar ofta har ersatts av öppnare gårdsformer med färre men större ekonomibyggnader. Bytomtens begränsning var dock i stort sett den samma som tidigare. Till bebyggelsen utanför bytomten hade ytterligare en mindre gård, Backen, väster om Svensgården tillkommit. Vägarna var vid tiden för laga skiftet i stort sett oförändrade jämfört med tidigare. En väsentlig skillnad var dock att den nordsydliga vägen inte längre gick genom byn utan lagts om till en rak landsväg väster om bebyggelsen. Detta vägavsnitt motsvarar i stort sett den nuvarande Teleborgsvägen mellan Ljungfälleskolan och vattentornet.

Efter det laga skiftet flyttades de flesta gårdarna ut från bytomten och bara två gårdar, Postgården i bytomtens sydvästra del och Broddagården i den sydöstra delen, blev kvar i sina gamla lägen. Den övriga delen av bytomten övergavs. Ännu finns dock delar av det äldre vägsystemet kvar. Den gamla bygatan i väst-östlig riktning finns kvar i form av en grusväg som idag löper över den gamla bytomten. Den sväng mot söder som vägen gör före Broddagården visar den fortsatta riktning som den äldre vägen söderut från byn tidigare hade. En del av denna väg finns bevarad i den brukningsväg som går från Broddagården och som ansluter till den nuvarande Teleborgsvägen ca 100 m söder om parkeringsplatsen vid vattentornet.

Kartmaterialet och fornlämningarna

Det äldre kartmaterialet kan ibland vara en god hjälp för att spåra idag bortodlade fornlämningar. På storskifteskartan finns täta markeringar för odlingsrösen i ett stråk över bytomtens västra del och en stor del av åkermarken söder om bytomten. Dessa markeringar kan utvisa såväl den historiska tidens odlingsrösen som äldre röjningsröseområden. Det finns inga markeringar i kartmaterialet som visar att senare bortodlade gravar eller gravfält har funnits inom utredningsområdet.

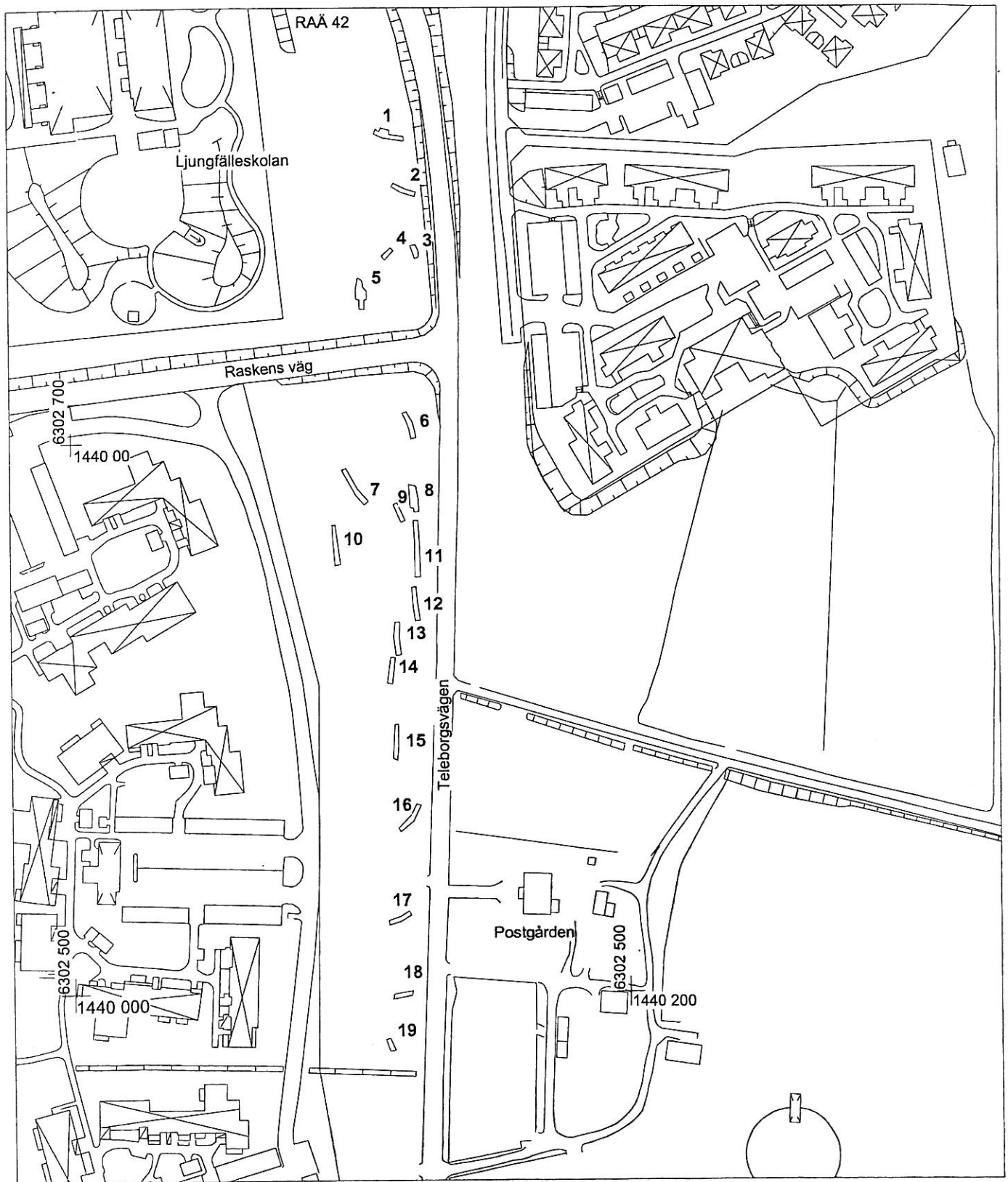

Fig 6. Schaktplan över utredningsområdets norra del. Skala 1:2000.

Sökschaktsgrävningen

Norra delen

I utredningsområdets norra del, från Ljungfälleskolan till parkeringsplatsen vid vattentornet, togs 19 schakt upp med en sammanlagd längd av 197 m (fig 6). Schakten var i regel kortare än i den övriga delen av utredningsområdet eftersom schakten till viss del fick anpassas efter vegetationen. Detta gällde särskilt i det område som ligger i jämnhöjd med Postgården och som är bevuxen med tät slyskog. Jordarten bestod av siltig morän som ofta hade inblandning av sten och grus.

I samtliga schakt kunde man konstatera att marken tidigare utgjorts av plöjd åker med ett plogdjup mellan 0,2 och 0,3 m. Man kunde även notera att den lätta matjorden varit utsatt för erosion som flyttat jord från drumlinens högre partier till de lägre. Den matjord som tillförts från de högre belägna delarna har anhopats ovanpå det redan befintliga ploglagret vilket innebar att matjordslagret ofta var betydligt djupare än ploglagret. I vissa partier kunde man se att matjorden fyllt ut ojämnheter i terrängen. Ett exempel på detta fanns i schakt 11. Under markytan påträffades här ett parti av vad som bör ha varit en stengärdesgård eller en stenbelamrad åkerbegränsning (A3) som legat mellan två åkerytor (fig 10). I schaktprofilen kunde man se att matjorden i den södra, högre belägna, åkerytan hade ett djup av 0,30 m medan matjorden i den intilliggande lägre åkerytan hade ett djup av 0,55 m. Man kan alltså konstatera att den äldre odlade markytan haft en mer ojämn, terrassliknade, form som sedan jämnats ut genom tillförsel av matjord från högre partier. I botten av schakt 1 förekom ett 0,05 m tjockt mörkare lager med visst inslag av kol och småsten. Lagret var relaterat till den nedre delen av det röjningsröse (A1) som påträffades i schaktet och bör vara en rest av ett äldre odlingslager. På vissa ställen var marklagren omrörda, bland annat intill utfarten för Raskens väg, och på några ställen hade grus påförts ovanpå marknivån.

Enbart tre anläggningar påträffades inom denna del av utredningsområdet (fig 9, 10). Två av dessa var odlingslämningar, A1 utgjordes av botten av ett röjningsröse och A3 var den tidigare nämnda stengärdesgård eller åkerbegränsningen. Båda anläggningarna var helt övertäckta med matjord. Röjningsröset hade en storlek av 2,0 x 2,5 m. Det var 0,1 m högt och var antagligen bara bevarat i sin nedre del. En hårdbotten, A2, påträffades men inga ytterligare anläggningar av boplatskaraktär fanns i de omgivande schakten.

Mittdelen

I åkern närmast söder om vattentornet togs 11 schakt upp med en sammanlagd längd av 88 m (fig 7). Schakten förlades både till vägområdet och till de två ytor som föreslagits som alternativa parkeringsplatser. Schakten i själva vägområdet togs upp i nordsydlig riktning i nedre delen av den slutningen upp mot krönet av höjdpartiet i öster. De schakt som togs upp i området för de planerade parkeringarna låg i östvästlig riktning och berörde både slutningen och en del av höjdpartiets krön. Jordarten bestod av siltig morän som bitvis innehöll rikligt med sten och grus.

Liksom i det norra området kunde man notera att ett kraftigt matjordslagret anhopats i de lägre delarna av området. I de schakt som togs upp på krönpartiet var matjordslagret 0,2 m tjockt medan det i de lägre delarna var upp till 0,5 m tjockt. Plogdjupet var mellan 0,2 och 0,3 m tjockt. I tre av de lägre belägna schakten i åkerns södra del påträffades ett mörkare lager under matjordslagret som tolkades som ett äldre odlingslager. Lagret innehöll kol och mindre stenar men hade inget inslag av tegel, bränd lera eller ben. Det hade ett djup mellan 0,05 och 0,2 m

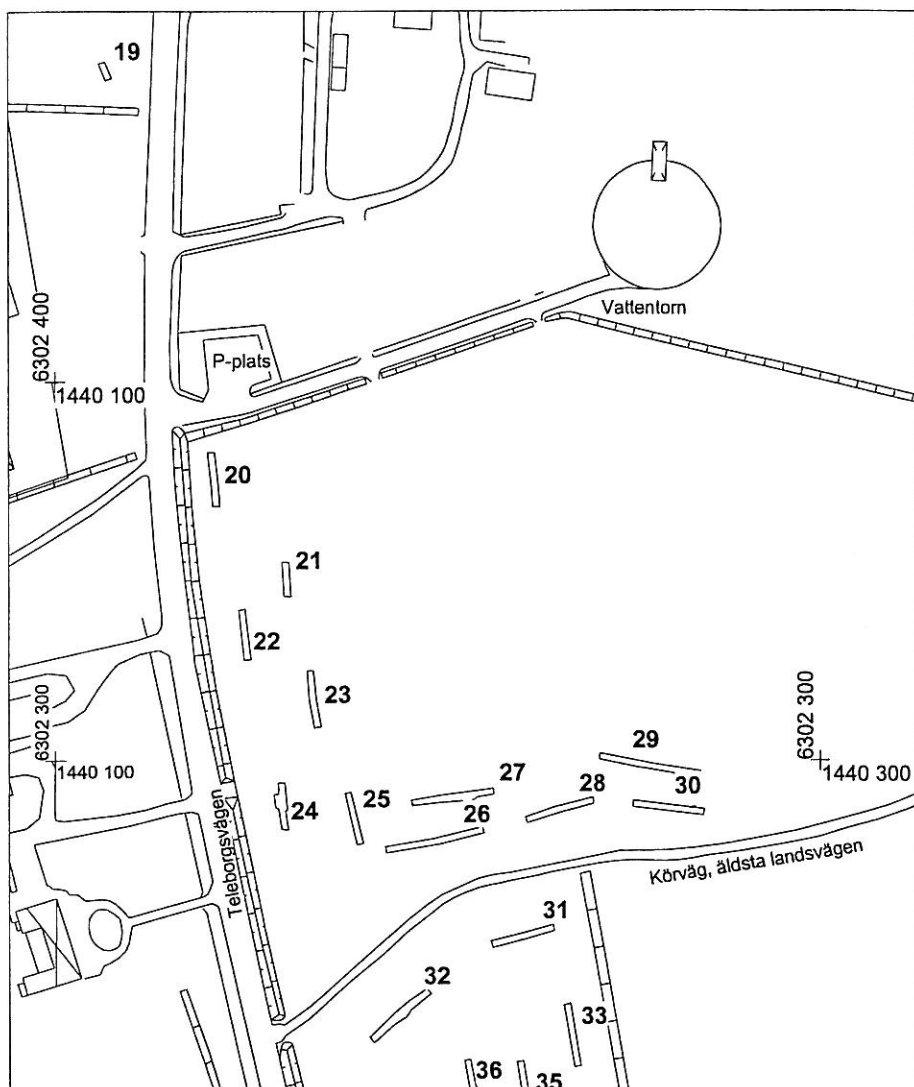

Fig 7: Schaktplan över utredningsområdets mittdel. Skala 1:2000.

De flesta av de 17 anläggningar som påträffades var någon form av odlingslämningar (fig 11). I schakten påträffades 11 störhål, två röjningsrösen (A17, 20), en del av en stengärdesgård (A12) och en del av en eventuell stensträng (A19). De enda anläggningarna som skulle kunna hör till en boplats var ett stolphål (A21) och en nedgrävning (A18). Störhålen förekom i två tydliga koncentration och var ofta parställda vilket tyder på att de utgör lämningar efter permanenta hägnadslinjer. De två röjningsrösen påträffades i slutningens nedre del. De var övertäckta med matjord och var relativt oskadade. De hade en diameter på sex respektive åtta m och en höjd och 0,4 m. Det mörkare odlingslagret anslöt till den nedre delen av röjningsrösen och till den eventuella stensträngen. De anläggningar som skulle kunna vara boplatsrelaterade var så få att man kan utesluta möjligheten av att det skulle kunna finnas en boplats inom denna del av utredningsområdet.

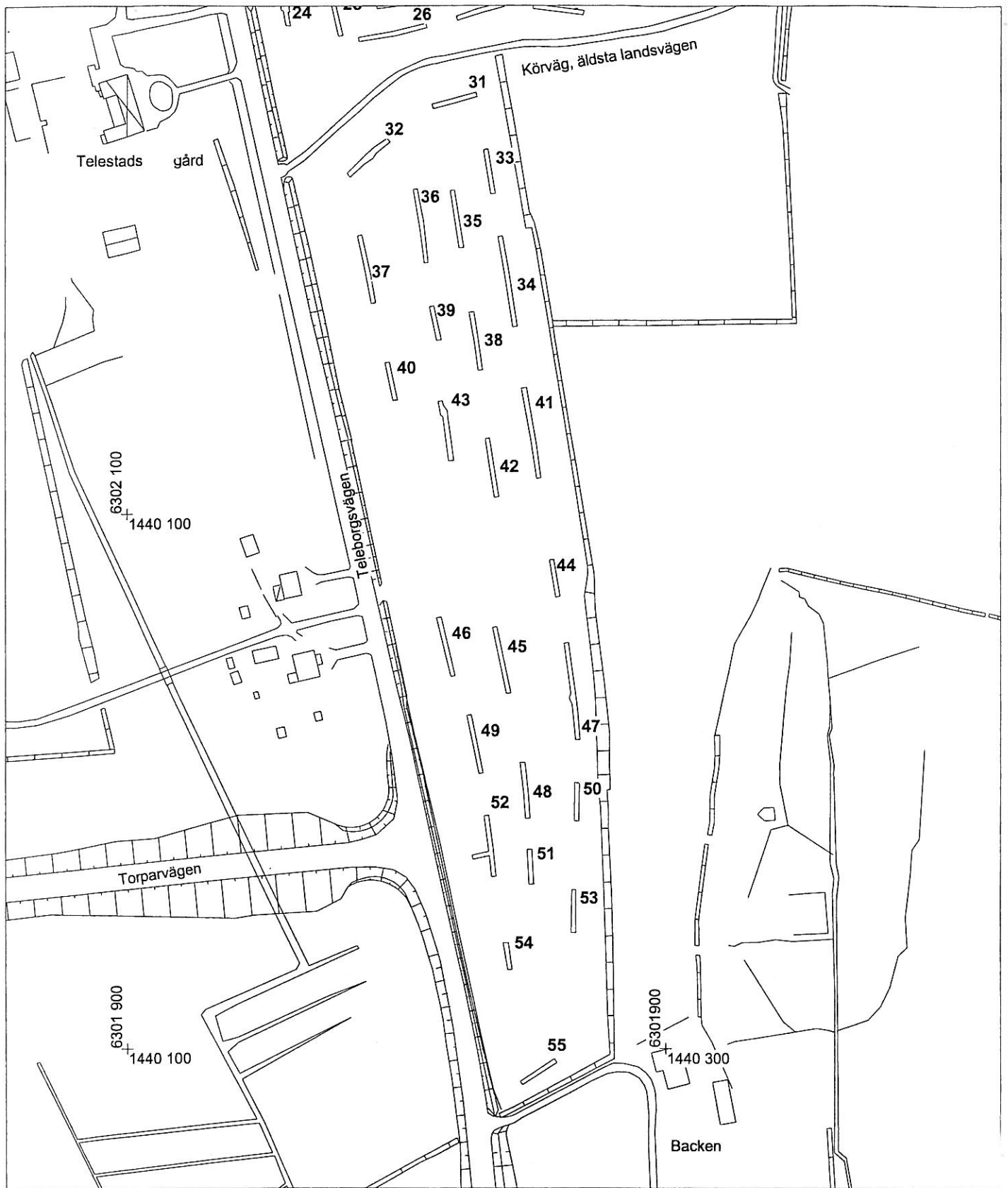

Fig 8: Schaktplan över utredningsområdets södra del. Skala 1:2000.

Södra delen

Utredningsområdets södra del bestod av hela den sammanhängande åkern som ligger öster om nuvarande Teleborgsvägen. Här togs 25 schakt upp med en sammanlagd längd av 522 m (fig 8). Schakten förlades främst till det högre partiet i norra delen och ett svagt markerat höjdparti i söder men även de omgivande lägre delarna av åkern undersöktes. Jordarten bestod av siltig morän med inslag av grus och sten.

I denna del av utredningsområdet var förflyttningen av matjord från de högre till de lägre partierna inte lika påtagligt. I den norra delen av åkern var matjordslagret 0,2 m djupt i de högre partiet och som mest 0,4 m i det lägre. Ett mörkare odlingslagret påträffades i schakt 33 i åkerns nordvästra del. Även här var lagret direkt relaterat till ett överodlat röjningsröse, A22. Lagret var 0,3 m tjockt och hade inslag av kol och småsten men saknade inblandning av tegel eller bränd lera. Ett liknande mörkt lager fanns i botten av schakt 55 som var beläget i ett lågt parti av åkerns södra del. Lagret hade en tjocklek av 0,1-0,2 m och liknade de mörka odlingslager som påträffades i andra schakt men med den skillnaden att det innehöll små fragment av tegel. I anslutning till det högre partiet i åkerns södra del påträffades flera fragment av kvarts. Många av fragmenten var osäkra men ett antal visade även tydliga spår av att vara slagna. Kvartsfragmenten påträffades antingen i toppen på anläggningar eller i övergången mellan alven och matjordslagret.

I det södra delområdet framkom fler anläggningar än i de övriga (fig 12, 13). Sammanlagt 30 anläggningar dokumenterades. Av dessa var 9 störhål, 6 härdar eller härdbottnar, 13 nedgrävningar, ett stolphål och ett överodlat röjningsröse. De anläggningar som var av boplatsskarakteristiska var i huvudsak koncentrerade till de högre belägna partierna i åkerns norra respektive södra del. Anläggningarnas spridning var något mer samlad i den södra delen medan förekomsten var glesare och mer spridd i norr. Störhålen förekom i två koncentrationer och de hör antagligen ihop med äldre hägnadslinjer. Röjningsröset, A22 hade en diameter av 7 m och var förhållandevis välbevarat. Röset var anlagt omkring en jordfast sten vars övre del stack upp ovanför markytan.

DISKUSSION OCH FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

Boplatsernas lokalisering vid Telestadshöjden

Det område som denna utredning omfattade utgjordes av en drygt en kilometer lång sträcka av de högre belägna partierna av Telestadshöjden. Marken inom området är väldränerad och förhållandevis lättröjd vilket gör den lämplig för odling och bosättning. Eftersom det även finns en rad registrerade fornlämningar i den nära omgivningen kunde man anta att utredningsområdet skulle innehålla lämningar efter förhistoriska boplatser. Vid sökschaktsgrävning påträffades boplatslämningar men kanske inte i fullt så hög utsträckning som man hade kunnat tro. Eftersom arkeologiska undersökningar har utförts på andra delar av Telestadshöjden kan det vara av intresse att jämföra hur de boplatserna är lokaliserade i förhållande till höjdpartiet. Vid undersökningen inom kv Universitetet (Högrelle & Skoglund 1995) och vid den nyligen utförda utredningen inom kv Professorn (Åstrand, manus) påträffades boplatser på en betydligt lägre nivå av Telestadsdrumlinen. Man kan även jämföra med den undersökta boplatserna i kv Boplatserna vid Hovshaga (Högrelle & Skoglund 1996). Omfattande huslämningar från framför allt bronsålder och äldre järnålder påträffades här på

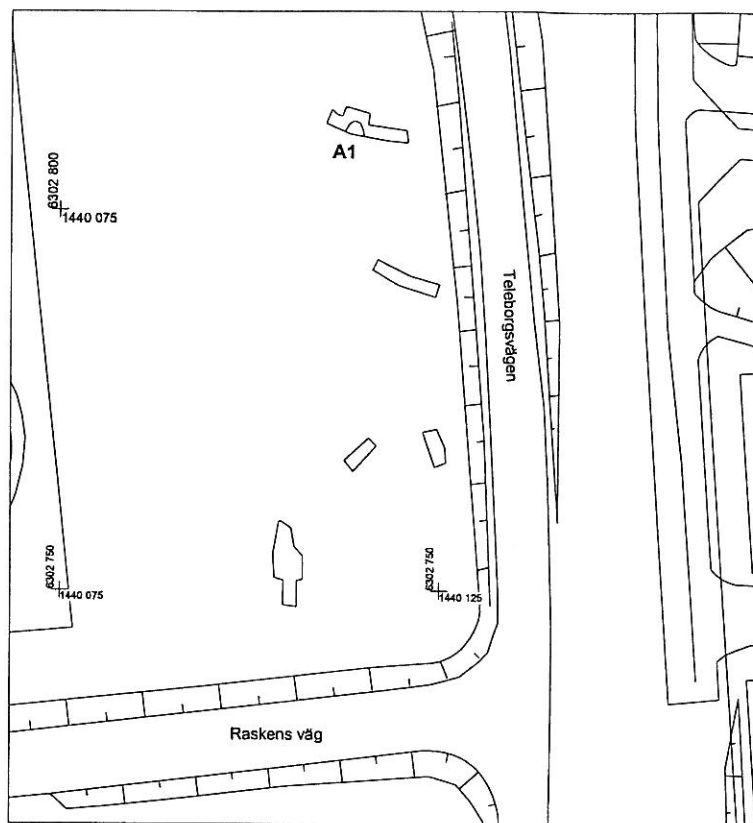

Fig 9: Anläggningsplan, A1, norra delen av utredningsområdet. Skala 1:1000.

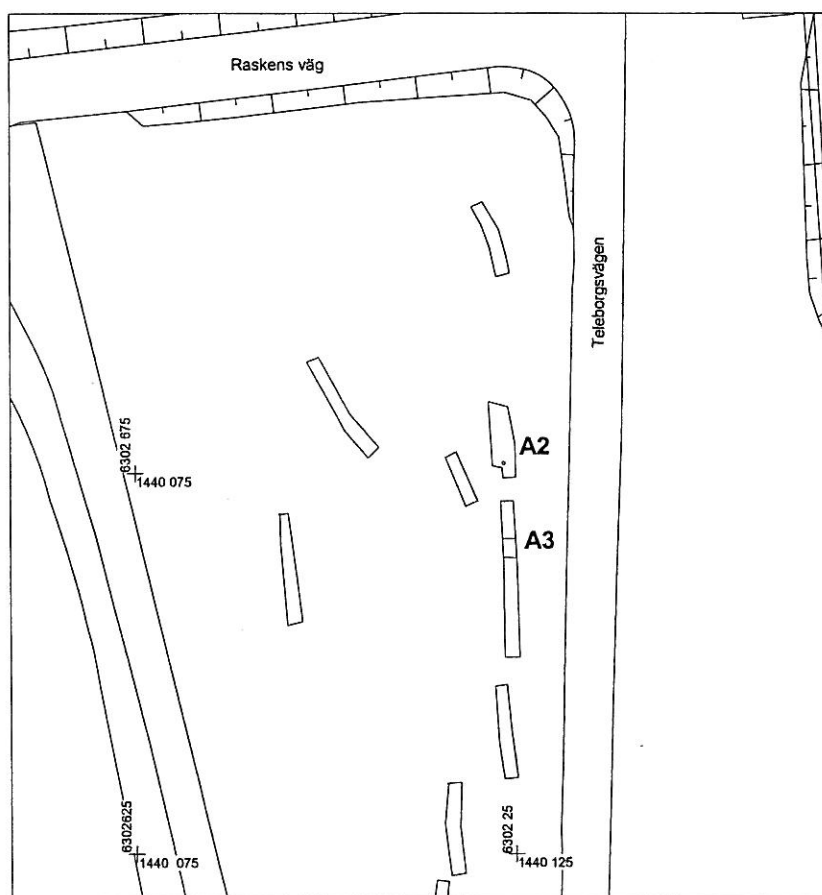

Fig 10: Anläggningsplan, A2-3, norra delen av utredningsområdet. Skala 1:1000.

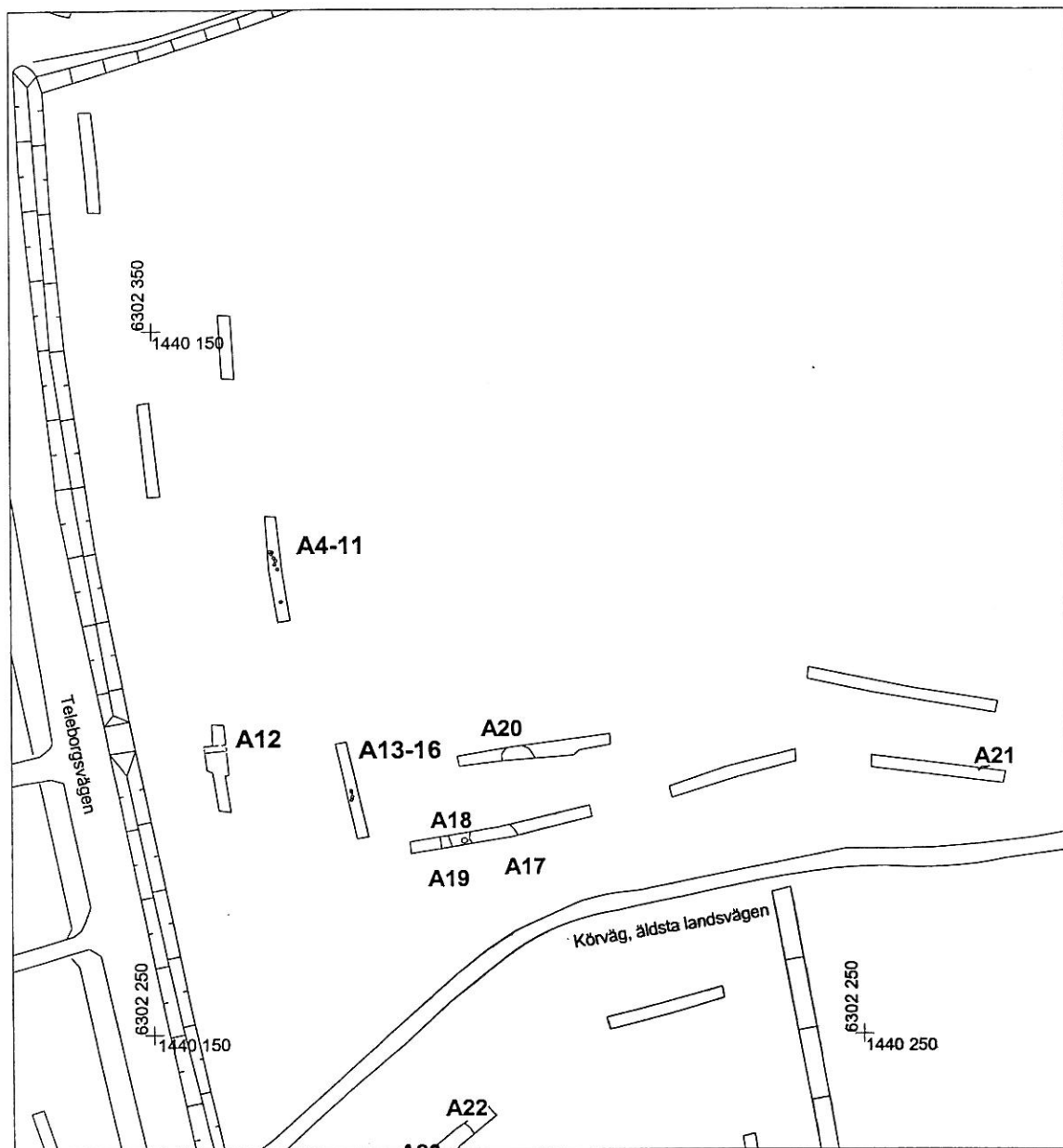

Fig 11: Anläggningsplan, A4-21, mittdelen av utredningsområdet. Skala 1:1000.

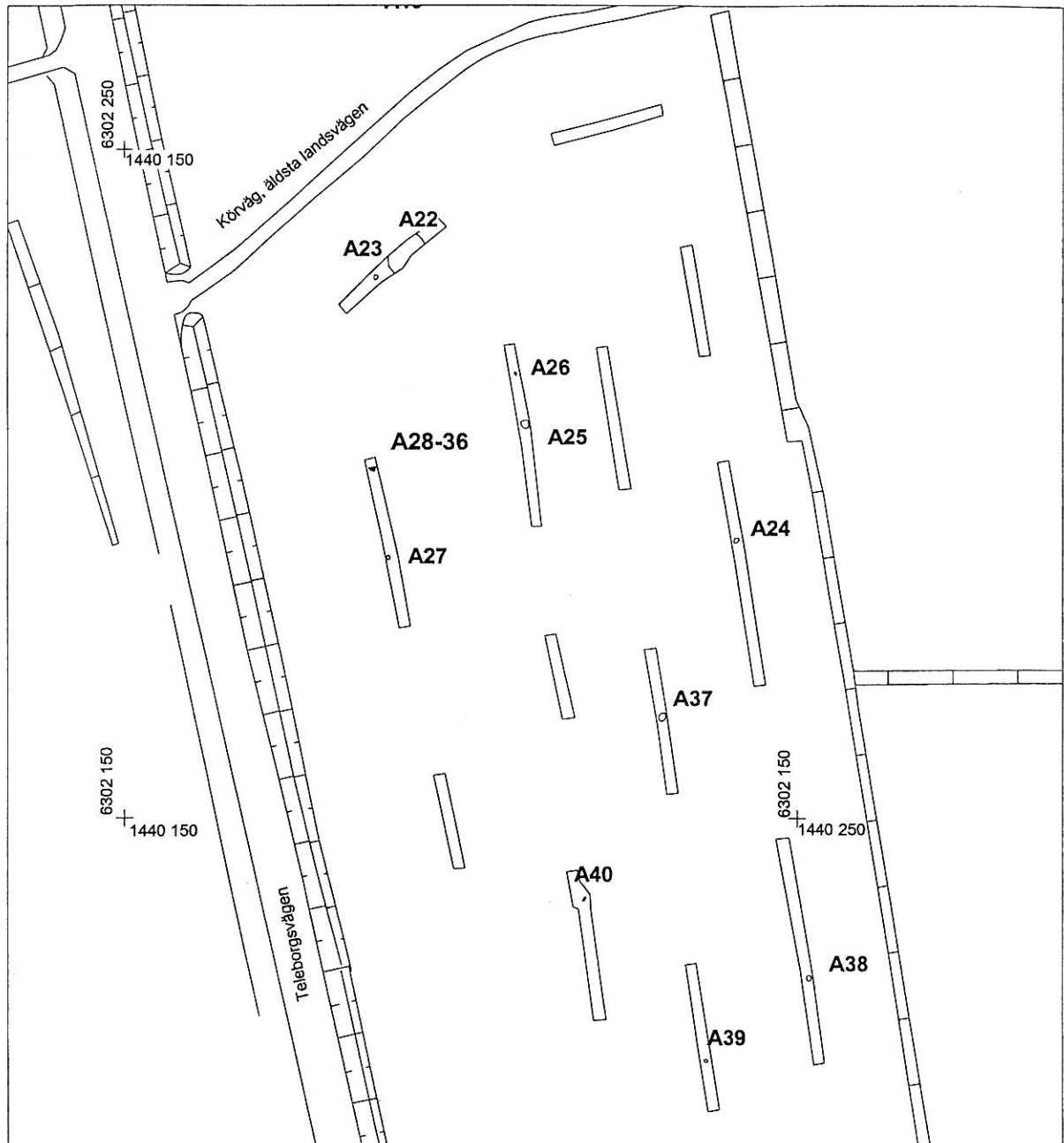

Fig 12: Anläggningsplan, A22-39, södra delen av utredningsområdet. Skala 1:1000.

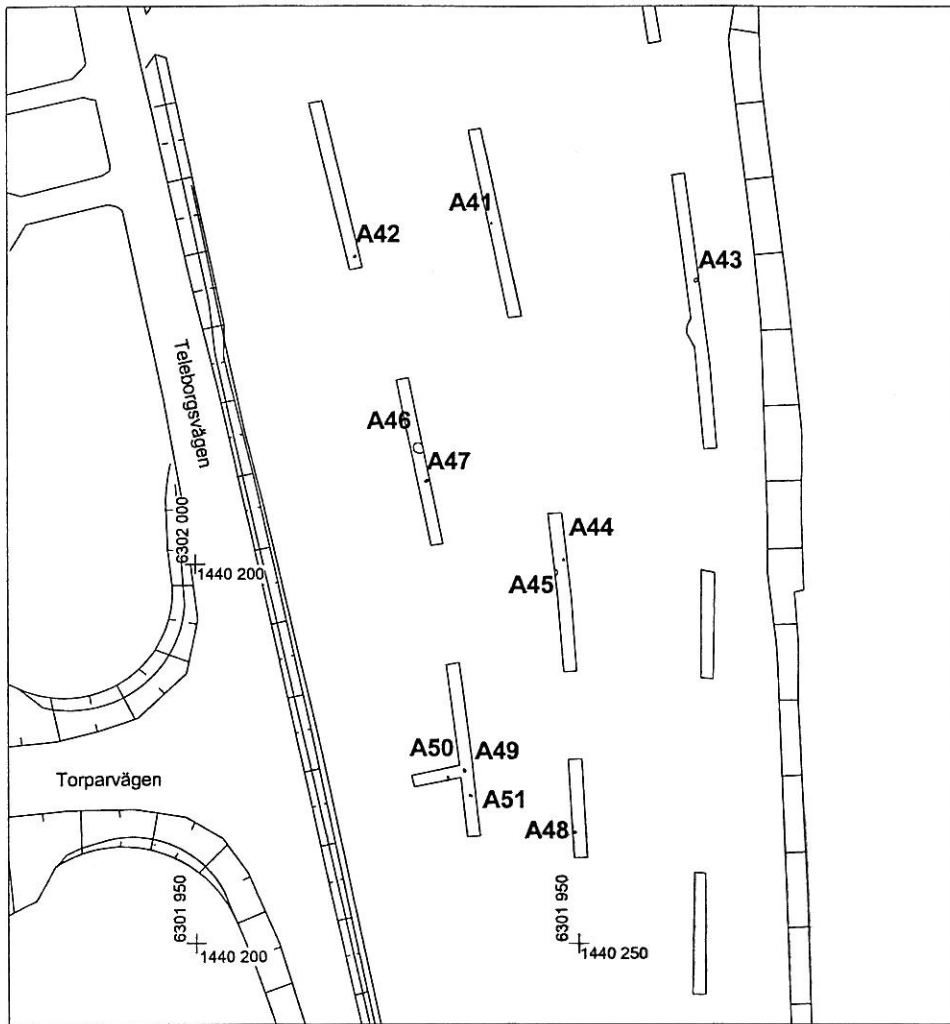

Fig 13: Anläggningsplan, A40-51, södra delen av utredningsområdet. Skala 1:1000.

den lägre, södra delen av en kraftig höjdrygg. Kan det vara så att man under delar av förhistorisk tid föredragit de lägre delarna av höjddpartierna medan de högre delarna inrymde odlingsytor och väl synliga gravmonument? Kanske börjar man inte lägga bebyggelsen i de typiska höga lägena förrän under yngre järnålder eller medeltid? Generellt sett vet man mycket lite om hur de förhistoriska boplatserna i Småland har varit lokaliserade. Det är möjligt att fortsatta arkeologiska undersökningar i Teleborgsområdet, i samband med detta och andra projekt, kan ge en mer differentierad bild av hur boplatserna legat inom en fornlämningstät del av det småländska kulturlandskapet.

Boplats och kvartsfynd i det södra delområdet

Sökschaktsgrävningen visar att det främst är den södra delen av utredningsområdet som innehåller boplatzanläggningar. Det finns en gles förekomst av härdar inom i stort sett hela den sammanhängande åkerytan i söder. Det kan dock vara svårt att avgöra om dessa utgör spår efter en boplats eller om de är resultatet av tillfälliga aktiviteter som skett under en lång tidsperiod. De övriga anläggningar som påträffades, ett antal nedgrävningar och ett stolphål är inte heller de klart boplatssindikerande. Man kan dock se en skillnad i anläggningarnas spridning mellan åkerns norra och södra del. I den norra delen har anläggningarna en gles förekomst och det troligt att man har att göra med härdar och nedgrävningar som inte representerar boplatsslämningar utan snarare är resultat av ett extensivt utnyttjande av området under längre tid. I åkerns södra del är däremot anläggningarna mer samlade och ligger i anslutning till ett svagt markerat höjddparti. Något som även talar för att man i åkerns södra del har att göra med en boplatssyta är att anläggningarnas spridning sammanfaller med den fläckvisa förekomsten av ett kulturlager och med förekomsten av slagen kvarts.

Vid sökschaktsgrävningen påträffades 20 fragment slagen kvarts med en sammanlagd vikt av 84 g. Kvartsen är svårbedömd av flera skäl, dels på grund av dess karaktär, dels på grund av fyndomständigheterna. Huvuddelen av kvartsen består av vit relativt glasig kvarts med en hel del föroreningar och naturliga sprickbildningar. Enstaka fragment gråare kvarts förekommer. Ungefär hälften består av fragment som uppvisar enstaka avspaltningssytor, men som inte bär spår av någon medveten reduktionsmetod och därför inte *säkert* kan sägas vara slagen. Några avslag, och avslagsfragment, liksom ett par kärnfragment förefaller dock vara otvetydigt slagna. Flera av fragmenten F 1 verkar t ex härröra från en kärna som kollapsat då den utsatts för stor kraft. Den är antagligen slagen antingen bipolärt eller med plattformsmetod mot ett städ. Man bör dock notera att fynden kommer från en plats där ett stenblock har blivit sprängt. Generellt är reduktionsmetoden svår att bedöma eftersom de proximala delarna av de få tydliga avslagen/avslagsfragmenten saknas. Indikationer på både plattformsmetod och bipolär metod förekommer. Några fragment som visar på tillhörighet till någon viss tidsperiod eller kultur finns inte i materialet.

Fynden av kvarts gjordes inom ett begränsat område och kvartsen påträffades antingen direkt vid schaktningen eller vid rensningen av schakten. Allt material låg i den undre delen av ploglagret, i övergången mot den underliggande moränen. Detta gör att materialet bör betraktas med en viss försiktighet, eftersom det finns en risk att kvartsen delvis fragmenterats i samband med åkerbruket. Förekomsten av flera fragment av relativt tydligt slagen kvarts inom en begränsad yta gör dock att man kan utgå ifrån att fynden indikerar en boplats. Det finns dock en uppenbar risk att odlingen gått hårt åt boplatsslämningarna.

Sökschaktsgrävningen visar alltså att det i den södra delen av utredningsområdet bör finnas en boplats, eventuellt från stenåldern. För att avgöra boplatsens avgränsning och datering bör en förundersökning utföras. De spridda boplatsanläggningar som påträffades inom de övriga delarna av utredningsområdet speglar antagligen olika aktiviteter spridda över en lång tid och bör inte föranleda någon förundersökning.

Överodlade odlingsspår

Vid sökschaktsgrävningen framkom en rad odlingslämningar. Omständigheterna på platsen med bitvis kraftig anhopning av matjord har gjort att en rad odlingsselement som normalt inte brukar finnas kvar i öppen odlingsmark finns bevarade under markytan. Fyra röjningsrösen, en eventuell stensträng och två stengärdesgårdar som alla överlagrats av matjordslager påträffades i olika delar av utredningsområdets lägre partier. Odlingslämningars ålder går inte att avgöra utan vidare undersökningar. Man kan dock konstatera att röjningsrösenas uppbyggnad överensstämmer med vad man brukar kalla för röjningsrösen av förhistorisk typ. Denna typ av röjningsrösen har dock kunnat dateras till skilda tidsperioder och de påträffade rösena kan lika väl vara från ett förhistoriskt odlingskede som från ett medeltida eller senare. Förekomsten av röjningsrösen stämmer väl med storskifteskartan från 1766 där en mängd odlings-/röjningsrösen finns markerade inom stora delar av utredningsområdet med en jämn spridning över så väl högre som lägre partier. De flesta hade dock röjts bort redan vid tiden för laga skiftet och de enda som bevarats är de som överlagrats av matjordslagret. Den åkerbegränsning eller stengärdesgård som påträffades i den norra delen av utredningsområdet stämmer väl in med de mindre åkerbegränsningar som finns markerade på storskiftes- och lagaskifteskartan.

Förekomsten av fossil åkermark på Teleborgsnäset är, som tidigare nämnts, begränsad till några ganska små områden som inte varit uppodlade. Man kan anta att den fossila åkermarken tidigare haft en betydligt större utbredning och kanske omfattat stora delar av Telestadshöjden. De påträffade röjningsrösena kan vara en rest av ett sådant mer omfattande område med fossil åkermark. De hör i så fall antagligen till de mer centrala delarna av ett sådant område i jämförelse med den spridda fossila åkermark som är tidigare känd. Om vidare undersökningar blir aktuella kan det därför vara värdefullt att datera några av röjningsrösena.

Aspekter på kulturmiljön

Teleborgsvägen utgör en del av en av de gamla väglederna i Varend som löpte samman med Växjö stad. Den som färdats söderifrån har från Telestadshöjden kunnat se staden som legat mellan sjöarna. Även om Växjö har utvidgats är detta ett intryck man får än idag. Den äldsta vägen har gått över den gamla bytomten och delar av det äldre vägnät finns kvar i form av grusvägen till Knutsgården och brukningsvägen söder om vattentornet. Redan under 1800-talets första hälft fick vägen ungefär den sträckning den har idag och efter laga skiftet då alltför många gårdar försvann ut från bytomten kom bebyggelsen i Telestad att koncentreras runt den nuvarande vägen. Odlingslandskapet intill vägen är väl röjt med kraftiga stenmurar som i stort sett följer den indelning av marken som gjordes efter storskiftet 1766. Att både odlingsmark och äldre bebyggelse finns kvar innebär att landsbygdens kulturlandskap följer ända fram till kanten av stadsbebyggelsen. Två byggnader som är särskilt värdefulla i denna miljö är Postgården som ligger öster om vägen i sitt ursprungliga läge i slutningen upp mot Telestadshöjden och den så kallade Telestads gård väster om vägen. Det sistnämnda huset är

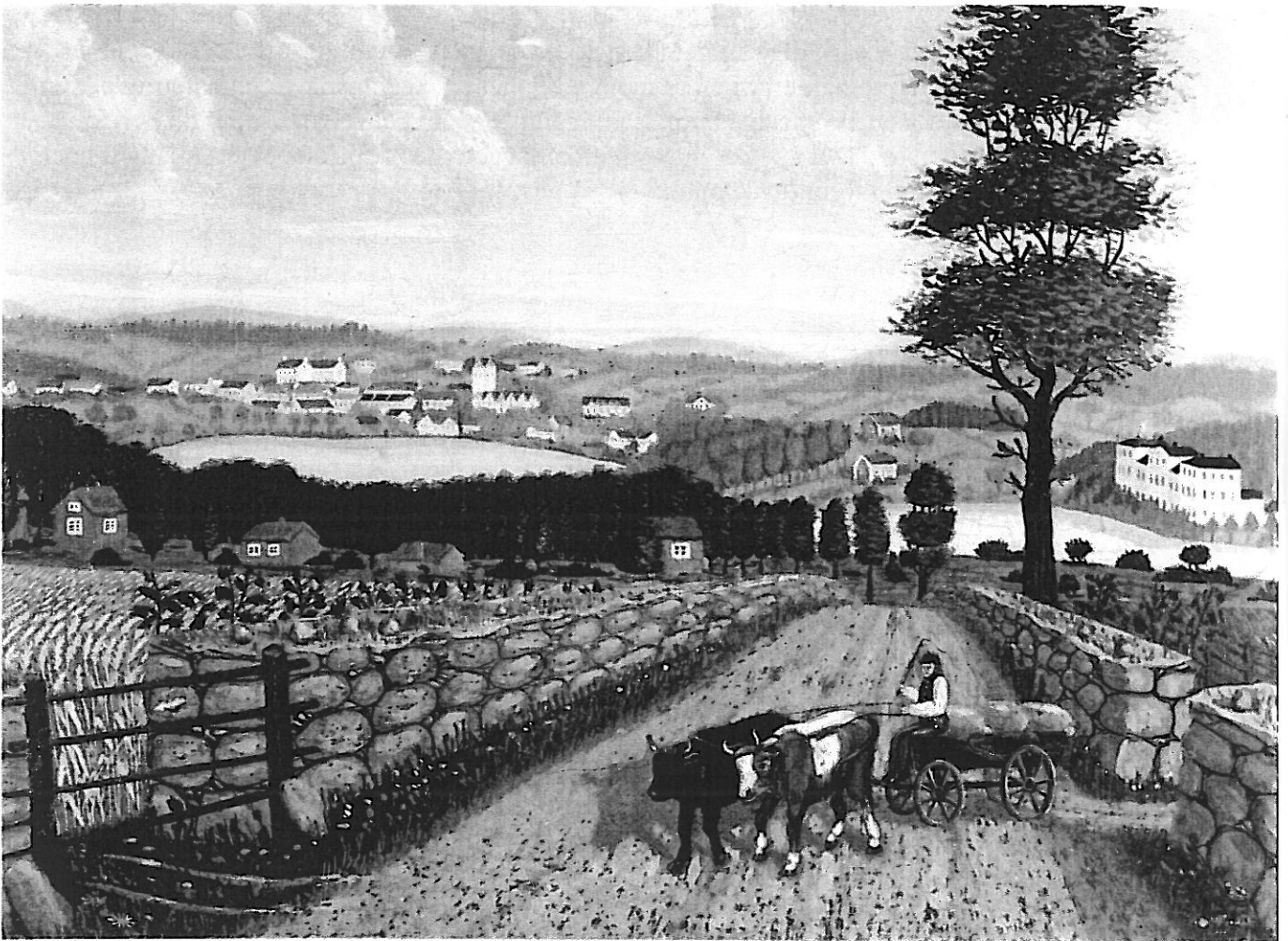

Fig 14: Utsikt från Teleborgsvägen mot Växjö år 1867. Vägen som bonden svänger ut ifrån bör vara den väst-östliga vägen över bytomten. Oljemålning av Christensen 1867, Smålands museum.

ett välbevarat exempel på ett sådant hus som byggdes av borgare i Växjö stad då man under 1800-talet började skaffa sig egendomar på landsbygden.

Vid omläggningen av vägen, och vid planeringen av områdena omkring vägen, är det viktigt att bevara områdets karaktär av mjuk övergång från landsbygd till stad. Många av infarterna till Växjö präglas av att man kommer in i staden via en rad trafikleder där man inte får någon överblick av staden som helhet. Teleborgsvägen är antagligen den infartsväg till Växjö som bäst bevarat sin karaktär av gammal vägled och som samtidigt ger en naturlig gräns mellan odlingslandskap och stadsbebyggelse. Landskapet runt vägavsnittet bör ses som en del av det levande kulturlandskap som fortsätter söderut och som omger vägen hela sträckan ned till Jät. Miljön omkring Teleborgsvägen kan därför sägas åskådliggöra två särdrag som man förknippar med Växjö nämligen Växjö som staden där vägarna möts och Växjö som staden på landet. Det är därför viktigt att behandla området med varsamhet så att inte dessa upplevelsevärden går förlorade. För framtiden kan det även vara väsentligt att behålla en infart till staden som har sådana kvaliteter att den kan fungera som t ex turistled.

Vägsträckningens placering i den norra och mittersta delen påverkar inte områdets kulturmiljö i nämnvärd grad. I den södra delen, där utredningsområdet omfattade den större öppna

åkerytan, är vägdragningen inte definitivt bestämd. Det finns även tankar på att utnyttja delar av de ytor som blir kvar vid sidan av vägen till tomtmark. Det är av stor vikt att planeringen av detta område sker så att områdets karaktär blir tillvaratagen. Kopplingen mellan den befintliga bebyggelsen och odlingsmarken bör bevaras. Om man planerar att avsätta tomtmark intill vägen bör man vara medveten om att en okänslig utbyggnad lätt kan förstöra områdets upplevelsevärde. Vid placeringen av vägsträckningen är det att rekommendera att vägen läggs på ett sådant sätt att odlingsmarken inte blir alltför uppsplittrad. Om odlingsmarken skulle tas ur bruk kan mycket av områdets karaktär gå förlorad.

Vid utredningen togs sökschakt upp för att undersöka alternativa lägen för en ny parkeringsplats för besökare till vattentornet. De två aktuella alternativen som, tidigare redogjorts för, utgick båda från att man utnyttjar den brukningsväg som ligger ca 175 m söder om den nuvarande parkeringsplatsen som infart från Teleborgsvägen. Det alternativ där man förlägger parkeringsplatsen intill den planerade vägsträckningen bör betraktas som den bästa. Det andra alternativet, där man förlägger parkeringsplatsen till krönet av höjden bör undvikas eftersom parkeringen här skulle få ett onödigt exponerat läge. En fördel med en placering intill vägen skulle också vara att den gångväg som man behöver till vattentornet i stort sett skulle kunna ansluta till den befintliga gångvägen. Om man väljer det andra alternativet skulle en ny gångväg som sträcker sig in på bytomtens fornlämningsområde behövas vilket skulle föranleda frågan om ytterligare arkeologiska undersökningar.

Åtgärdsförslag

- *En arkeologisk förundersökning föreslås i utredningsområdets södra del i anslutning till det svagt markerade höjddpartiet i åkermarkens södra del. Syftet bör vara att undersöka boplatzlämningsgarnas karaktär, spridning och datering.*
- *En arkeologisk förundersökning av den överodlade fossila åkermarken föreslås. Undersökningen bör vara selektiv och koncentreras på frågan om röjningsrösenas datering. Med fördel kan man inrikta sig på de röjningsrösen som framkommit vid utredningen. Eftersom förekomsten av bevarade röjningsrösen styrs av bortodlingsfaktorer finns ingen anledning att vid en förundersökning inrikta sig på röjningsrösenas spridning.*
- *För att bevara den värdefulla kulturmiljön i området är det av stor vikt att behålla kopplingen mellan den befintliga bebyggelsen och odlingsmarken. Då det gäller vägens placering i utredningsområdets södra del och då det gäller eventuell avstyckning av tomtmark intill den nya vägen bör man vara mycket försiktig så att inte områdets karaktär går förlorad. Det är viktigt att odlingsmarken här inte blir alltför uppsplittrad av vägsträckningen.*

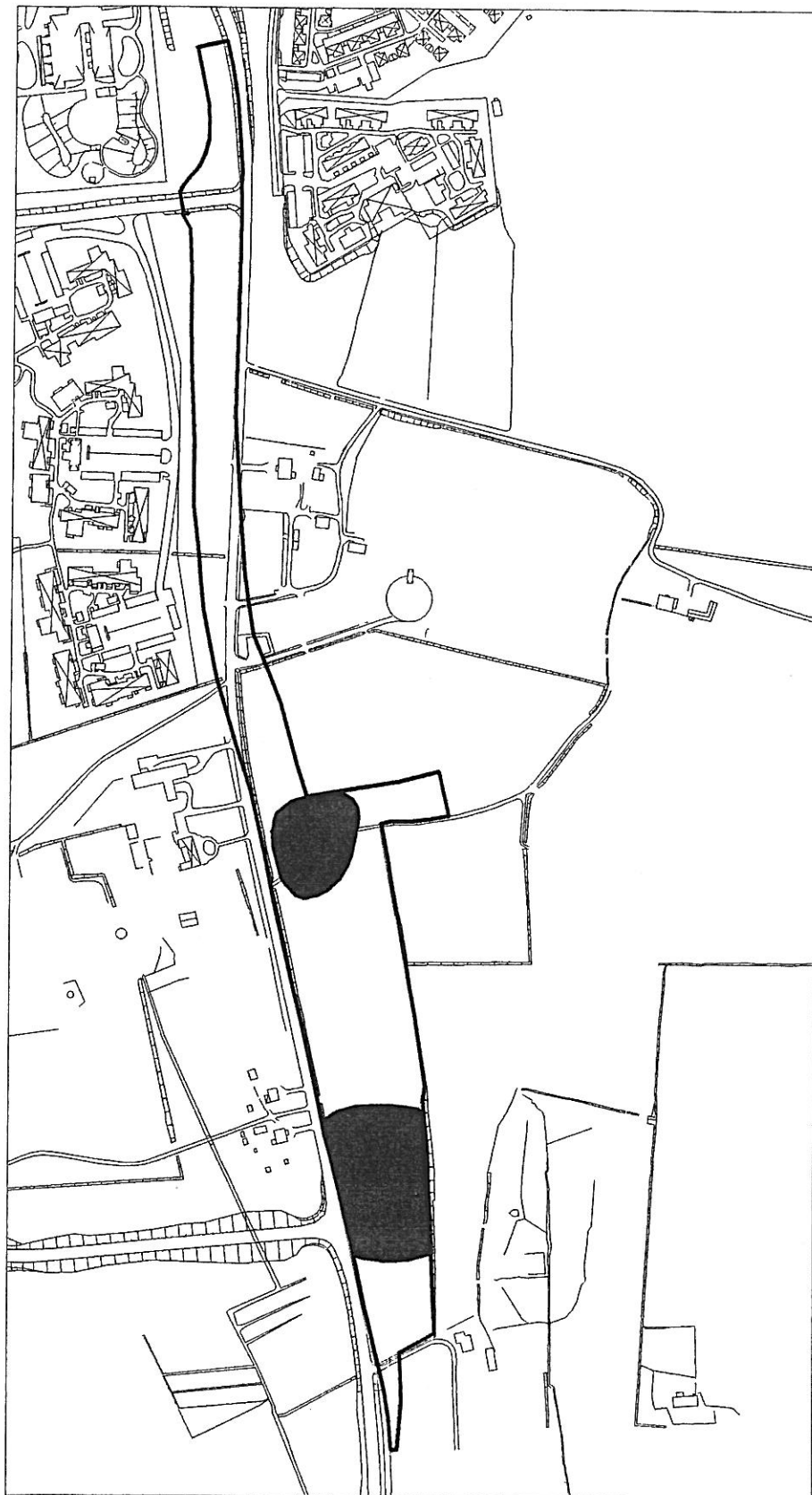
SAMMANFATTNING

Inför en ombyggnad av Teleborgsvägen har Smålands Museum utfört en arkeologisk utredning för Växjö kommuns räkning. Utredningen omfattar de områden som berörs av den drygt en kilometer långa planerade vägsträckningen. I södra delen har utredningsområdet varit bredare och även omfattat omgivande åkermark. Telestadshöjden, som vägsträckan går över, präglas av ett öppen odlingsmark med förhållandevis stora perspektiv. Omgivningarna är rika på fornlämningar och flera gravar och gravfält finns i utredningsområdets närhet. Telestads by låg ursprungligen på krönet av höjden men gårdarna flyttades ut efter det laga skiftet. Den gamla vägleden söderut från Växjö löpte genom den äldre bytomten och spår av den finns fortfarande kvar. Hela utredningsområdet ligger, eller har tidigare legat i odlad mark.

Utredningen omfattade dels en studie av äldre kartmaterial och historiska källor omkring området, dels en sökschaktsundersökning med syfte att avgöra om bevarade fornlämningar fanns under markytan. Vid sökschaktsundersökningen påträffades ett antal härdar och nedgrävningar i områdets södra del. En del av dessa anläggningar bör vara utslag av tillfälliga aktiviteter men i ett område i jämnhöjd med Torparvägen fanns en koncentration av anläggningar som bör utgöra lämningar efter en boplats. Anläggningarna låg på ett svagt markerat högre parti i åkern. Inom ytan gjordes även några fynd av slagen kvarts. En boplats, möjligen från stenåldern, kan ha funnits på platsen och området föreslås därför för förundersökning.

Vid sökschaktsgrävningen kunde man konstatera att ett kraftigt matjordslager anhopats i de lägre partierna av området. Detta matjordslager hade täckt över och bevarat ett antal röjningsrösen. På de äldre kartorna kan man se att denna typ av rösen funnits som ett tätt inslag i åkrarna. Röjningsrösen är till utseendet lika rösen i äldre fossil åkermark men deras ålder är oklar. De kan vara ett resultat av den historiska tidens odling men kan även utgöra rester av förhistorisk fossil åkermark. Spridda områden med bevarad fossil åkermark inom andra delar av Teleborgsområdet antyder att det ursprungligen funnits större sammanhängande områden med röjningsrösen. En förundersökning av röjningsrösen med inriktning på deras datering föreslås.

Området omkring Teleborgsvägen präglas av mötet mellan landsbygden, med ett äldre odlingslandskap, och stadsbebyggelsen. Vägen följer en medeltida led och är en av de få infartsvägar till Växjö där man från landet ser staden framför sig. Om en eventuell utbyggnad inom utredningsområdets södra del blir aktuell är det viktigt att sambandet mellan den äldre bebyggelsen och odlingslandskapet bibehålls. Området utgör en värdefull kulturmiljö som ger en mjuk övergång mellan stad och land.

*Fig 15: Utredningsområdet med föreslagna förundersökningsområden markerade.
Skala 1:5000.*

KÄLLOR

Litteratur

Digerfelt, G. 1972. The Post-glacial Development of Lake Trummen. *Folia Limnologica Scandinavia* N:o 16. Lund

Hovanta, E. 1989a. Schaktkontroll och arkeologisk undersökning, fnl 174, Ö Telestad, Teleborg, Växjö, Småland.

Hovanta, E. 1989b. Rapport Provundersökningar av förmodad förhistorisk boplats. Vallen, Växjö, Småland.

Högrell, L. & Skoglund, P. 1995. Arkeologisk undersökning, kv Universitetet, Teleborg. Smålands museum.

Högrell & Skoglund 1996. Boplatsen i kv Boplatsen. En småländsk boplats från bronsålder och äldre järnålder Hovshaga, Växjö. Rapport Smålands museum 1996:8.

Jönsson, F. 1988. Ortnamn i Kronobergs län. Historiska föreningens i Kronobergs län skriftserie 5. Växjö.

Larsson, L.-O. 1979. Småländsk bebyggelsehistoria. I. Från vikingatid till Vasatid. 1:1 Kinnevalds härad. *Acta Wexionensia Serie 1. History and Geography* 1:1. Växjö.

Nilsson, L. 1993. Rapport Arkeologisk undersökning, skadad hållkista med röse, fornlämning 18 Teleborg, Växjö sn. Växjö kommun, Småland. Smålands museum Kulturhistorisk undersökning nr 36.

Rydström, S. 1971. The Varend area during the last Glaciation. Geologiska föreningen i Stockholm, *Förhandlingar. Volume 93, part 3.* Stockholm.

Svensgård, J. & Vogel, R. 1993. Kulturhistorisk utredning vid Vallen. Växjö socken, Växjö kommun, Kronobergs län.

Tomtlund, J-E. 1977. Fornlämning 21, gravfält vendeltid – vikingatid, Skirs prästgård, Växjö stad, Småland. Arkeologisk undersökning 1977. Riksantikvarieämbetet rapport 1977 B4. Stockholm.

Åhman, E. 1983. Rapport Ö Telestad, Växjö. Smålands museum, kulturhistorisk undersökning nr 19.

Övriga källor

Riksantikvarieämbetets fornlämningsregister: Växjö socken

Lantmäteriets arkiv i Kronobergs län:

Akt 53 Växjö sn. Storskifte Telestads bys inägomark 1766.

Akt 60 Växjö sn. Laga skifte Telestads by. 1850

Ekonomiska kartans blad: 5E 0h Bergunda, 5E 0i Skir

Topografiska kartan Växjö SO

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Smålands museums diariem:	110-437/99
Uppdragsgivare:	Växjö kommun, stadsplanekontoret.
Fältarbetstid:	4-8/10 1999
Personal:	Britta Kihlstedt, Alexandra Nylén, Johan Åstrand
Utredningsområdets yta:	52 000 m ²
Schaktyta:	1 200 m ²
Koordinater	X1440 090 - 1440 290 Y6301 815 – 6301 850
Koordinatnät:	Rikets nät, 2,5 gon.

BILAGA

Schakttabell

S-nr	Längd	Yta	Lager	Plogdjup	Alv	Anl	Övrigt
1	11	23	Matjord 0,25, mörkbrunt humöst odlingslager 0,05	0,25	Siltig morän med sten och grus	A1	Botten av röjningsröse, A1, anslöt till äldre odlingslager
2	9	15	Matjord 0,25	0,25	Siltig morän med sten och grus		
3	5	7	Matjord 0,3, omrörda lager	0,3	Siltig morän med grus och större stenar		Omrört av stenlyft
4	5	7	Matjord 0,5,	0,25	Siltig morän med sten och grus		
5	11	28	Matjord 0,25	0,25	Siltig morän		Dike eller ledningsschakt
6	10	18	Matjord 0,45	0,25	Siltig morän med sten		
7	15	25	Matjord 0,5	0,25	Siltig morän med sten och grus		
8	10	26	Matjord 0,45	0,25	Siltig morän med sten	A2	
9	7	11	Matjord 0,55	0,25	Siltig morän med sten och grus		
10	15	24	Matjord 0,3	0,3	Siltig morän		
11	20	36	N delen: matjord 0,55 S delen: matjord 0,35	0,35	Siltig morän med sten och grus	A3	Delas av överodlad åkerbegränsning, "terrasskant"
12	12	21	Matjord 0,35	0,25	Siltig morän delvis stenig		
13	12	23	Matjord 0,45	0,25	Siltig, grusig morän		
14	10	16	Matjord 0,35	0,25	Siltig morän med sten och grus		
15	13	19	Matjord 0,4	0,3	Siltig morän med sten och grus		
16	12	20	Matjord 0,4	0,25	Siltig morän		
17	8	14	Matjord 0,4	0,25	Siltig morän		
18	7	12	Matjord 0,4	0,25	Siltig morän med sten		
19	5	8	Påfört grus 0,1, matjord 0,35	0,25	Siltig morän		
20	14	25	Matjord 0,5	0,3	Siltig morän med sten		
21	9	16	Matjord 0,5	0,3	Siltig grusig morän med sten		
22	13	22	Matjord 0,45	0,3	Siltig morän med sten och grus		
23	15	26	Matjord 0,5, mörkare humöst lager 0,05		Siltig morän delvis med sten	A4-11	Störhål
24	12	26	Matjord 0,4	0,3	Siltig morän	A12	Överodlad stengärdesgård
25	14	22	Matjord 0,4	0,3	Siltig morän	A13-16	Störhål
26	26	43	Matjord 0,4, mörkare humöst lager med kol och småsten 0,1	0,3	Siltig morän med sten och grus	A17-19	Överodlat röjningsröse A17, undre delen ansluter till mörkare odlingslager, överodlad stensträng ? A19

S-nr	Längd	Yta	Lager	Plog- djup	Alv	Anl	Övrigt
27	21	40	Matjord 0,4, mörkare humöst lager med kol och småsten 0,15	0,3	Siltig grusig morän med sten	A20	Överodlat röjningsröse, undre delen ansluter till mörkare odlingslager
28	18	32	Matjord 0,25	0,25	Siltig morän med sten och grus		
29	27	44	Matjord 0,2	0,2	Siltig morän med sten och grus		
30	19	31	Matjord 0,25	0,25	Siltig grusig morän med sten	A21	
31	17	29	Matjord 0,2	0,2	Siltig stenig morän		
32	20	41	Matjord 0,3, mörkare humöst lager med kol och småsten 0,3	0,3	Siltig grusig morän med sten	A22-23	Överodlat röjningsröse A22, undre delen ansluter till mörkare odlingslager
33	16	28	Matjord 0,3	0,3	Siltig grusig morän med sten		
34	34	58	Matjord 0,3	0,3	Siltig grusig morän med sten	A24	
35	22	36	Matjord 0,3	0,3	Siltig grusig morän med sten		
36	27	45	Matjord 0,3	0,3	Siltig morän	A25-26	
37	25	44	Matjord 0,4	0,3	Siltig morän med sten	A27-36	A28-36 störhål
38	22	37	Matjord 0,3	0,3	Siltig stenig morän	A37	
39	13	22	Matjord 0,3	0,3	Siltig morän med sten		
40	15	24	Matjord 0,3	0,3	Siltig morän		
41	34	60	Matjord 0,25	0,25	Siltig morän med sten	A38	
42	22	37	Matjord 0,3	0,3	Siltig morän med sten	A39	
43	22	44	Matjord 0,3	0,3	Siltig morän med sten	A40	
44	14	23	Matjord 0,3	0,3	Siltig morän med sten, stenlyft		
45	25	42	Matjord 0,3	0,3	Siltig morän med sten, berg i dagen	A41	
46	23	39	Matjord 0,3	0,3	Siltig stenig morän	A42	
47	37	65	Matjord 0,3	0,3	Siltig morän med sten	A43	
48	21	36	Matjord 0,3	0,3	Siltig morän med sten	A44-45	
49	22	36	Matjord 0,3	0,3	Siltig morän med grus	A46-47	
50	14	25	Matjord 0,3	0,3	Siltig morän med sten		
51	13	22	Matjord 0,3	0,3	Siltig morän	A48	
52	23	49	Matjord 0,3	0,3	Siltig morän med grus	A49-50	
53	16	26	Matjord 0,3	0,3	Siltig morän med sten		
54	10	18	Matjord 0,3, mörkare humöst lager med kol och tegelfragment	0,3	Siltig morän		
55	15	24	Matjord sotig 0,3	0,3	Siltig morän med sten		

Anläggningstabell

Anl nr	Anl typ	Schakt nr	Form i plan	Storlek	Fyllning	Kommentar
A1	Röjningsröse	1	oval	2,0 x 2,5	1-2 lager sten, 0,1 -0,4 m diam, mörk humös siltig morän	Botten av överodlat röjningsröse, ansluter till mörkare odlingslager
A2	Härd	8	rund	0,4	Kol, sot, enstaka skärvsten	Skadad härd
A3	Stengärdesgård	11	avlång	2 m bred	Sten 0,1-0,4 samt några större stenar	Utgör åkerbegränsning
A4	Störhål	23	rund	0,05	Gråbrun siltig morän	
A5	Störhål	23	rund	0,05	Gråbrun siltig morän	
A6	Störhål	23	rund	0,05	Gråbrun siltig morän	
A7	Störhål	23	rund	0,05	Gråbrun siltig morän	
A8	Störhål	23	rund	0,05	Gråbrun siltig morän	
A9	Störhål	23	rund	0,05	Gråbrun siltig morän	
A10	Störhål	23	rund	0,05	Gråbrun siltig morän	
A11	Störhål	23	rund	0,05	Gråbrun siltig morän	
A12	Stengärdesgård	24	avlång	1,2 bred	Sten 0,1-0,6 m diam, kärna av större sten	Rest av överodlad st Engärdesgård
A13	Störhål	25	rund	0,05	Gråbrun, siltig morän	
A14	Störhål	25	rund	0,05	Gråbrun, siltig morän	
A15	Störhål	25	rund	0,05	Gråbrun, siltig morän	
A16	Störhål	25	rund	0,05	Gråbrun, siltig morän	
A17	Röjningsröse	26	rundad	6 m i schaktet	Sten 0,1-0,4 m diam, runt några jordfasta sten, mörk humös siltig morän	Överodlat röjningsröse undre delen ansluter till mörkt odlingslager
A18	Nedgrävning	26	oval	1,0x0,85	Mörk humös siltig morän	¼ grävd raka sidor, djup 0,3
A19	Stensträng ?	26	avlång	1,0 m bred	Sten 0,6 m diam	Osäker
A20	Röjningsröse	27	rundad	8 m i schaktet	Sten 0,1-0,3 m diam, runt några jordfasta stenar, mörk humös siltig morän	Överodlat röjningsröse, undre delen ansluter till mörkt odlingslager
A21	Stolphål	30	rund	0,25	Mörk humös siltig morän	½ grävd, djup 0,2, stenskonning
A22	Röjningsröse	32	rundad	7 m i schaktet, höjd 0,4	Sten 0,1-0,3 m i diam, runt några jordfasta stenar, mörk humös siltig morän	Överodlat röjningsröse, undre delen ansluter till mörkt odlingslager
A23	Nedgrävning	32	oval		Matjordsaktig fyllning	½ grävd, sentida anl.
A24	Nedgrävning	34	rund	0,8	Matjordsaktig fyllning	½ grävd, sentida anl.
A25	Härd	36	oval	1,0 x 1,2	Kol, sot, skärvsten	Härdbotten
A26	Nedgrävning	36	rund	0,35	Mörk humös siltig morän	
A27	Härd	37	Oval	0,7 x 0,5	Kol, sot, skärvsten	Härdbotten
A28	Störhål	37	Rund	0,05	Gråbrun siltig morän	Ingår i hägnadslinje
A29	Störhål	37	Rund	0,05	Gråbrun siltig morän	Ingår i hägnadslinje
A30	Störhål	37	Rund	0,05	Gråbrun siltig morän	Ingår i hägnadslinje
A31	Störhål	37	Rund	0,05	Gråbrun siltig morän	Ingår i hägnadslinje
A32	Störhål	37	Rund	0,05	Gråbrun siltig morän	Ingår i hägnadslinje
A33	Störhål	37	Rund	0,05	Gråbrun siltig morän	Ingår i hägnadslinje
A34	Störhål	37	Rund	0,05	Gråbrun siltig morän	Ingår i hägnadslinje
A35	Störhål	37	Rund	0,05	Gråbrun siltig morän	Ingår i hägnadslinje
A36	Störhål	37	Rund	0,05	Gråbrun siltig morän	Ingår i hägnadslinje
A37	Nedgrävning	38	Rund	1,2	Matjord, tät stenpackning	½ grävd, sentida anl.
A38	Härdgrop	41	Oval	0,9 x 0,8	Kol, skärvsten längs kanten, mörk humös siltig morän	
A39	Nedgrävning	42	Rund	0,45	Matjordsaktig fyllning	½ grävd, sentida anl.
A40	Nedgrävning	43	Oval	0,7 x 0,3	Gråbrun siltig morän	
A41	Nedgrävning	45	Rund	0,15	Sot, siltig morän	½ grävd, djup 0,07

Anl nr	Anl typ	Schakt nr	Form i plan	Storlek	Fyllning	Kommentar
A42	Nedgrävning	46	Rund	0,15	Humös gråbrun siltig morän	½ grävd, djup 0,1
A43	Härd	47	Rund	0,5	Sot, skärersten	
A44	Stolphål (?)	48	Rund	0,3	Humös gråbrun siltig morän	½ grävd, djup 0,17, fynd av kvarts
A45	Nedgrävning	48	i schaktkanten	0,85 x 0,3	Gråbrun siltig morän	Fynd av kvarts
A46	Härd	49	Rund	1,5	Sot, kol, skärersten	
A47	Nedgrävning	49	Oval	0,5 x 0,35	Sot, siltig morän	
A48	Nedgrävning	51	i schaktkanten	0,4 x 0,3	Gråbrun, siltig morän	Osäker anl.
A49	Härd	52	Oval	0,4 x 0,3	Sotig, siltig morän, enstaka skärersten	½ grävd, djup 0,15, skadad härd
A50	Nedgrävning	52	Oval	0,7 x 0,55	Sotig, siltig morän	
A51	Nedgrävning	52	Oval	0,5 x 0,3	Ljus siltig morän	Kvarts i ytan

Fyndtabell

Fyndnr	Antal	Vikt (g)	Sakord	Material	Metod	Fyndomständighet	Anmärkning
1:1	1	29	Kärnfragment?	Kvarts	bp/städ?	Vid rensning efter avbanning i övergången av ploglager/morän, intill nedgrävt sprängt block, schakt 48, N delen	möjligen kollapsad kärna, fragmenterad genom kraftigt slag
1:2	1	23	Kärnfragment?	Kvarts	obest.		
1:3	1	4	kärnfragment?	kvarts	obest.		slaget?
1:4	1	<1	avslag	kvarts	pf?		
1:5	1	6	avslagsfragment	kvarts	obest.		
1:6	1	1	avfall	kvarts	obest.		slaget?
1:7	1	3	avfall	kvarts	obest.		
1:8	3	<1	splitter	kvarts	obest.		
2:1	1	4	avfall	kvarts	obest.	Vid rensning av A44 efter avbanning, i övergången från ploglagret	slaget?
3:1	1	1	avslag	kvarts	bp?	Vid rensning av A45 efter avbanning, i övergången från ploglagret	
3:2	2	<1	avfall	kvarts	obest.		slaget?
3:3	1	<1	splitter	kvarts	obest.		
4:1	1	3	kärnfragment?	kvart	bp	Vid rensning av A51 efter avbanning, nära övergången från ploglagret	slaget?
4:2	1	6	avslag?	kvarts	bp		troligen inte slaget
5:1	1	1	kärnfragment?	kvarts	bp	Vid schaktning i ploglagerfläck i N delen av schakt 49	
5:2	2	<1	splitter	kvarts	obest.		slaget?

bp=bipolär metod pf=plattformsmetod

